

## Indholdsfortegnelse

1. Indledning.....	2
2. Generelt om Birkevangen.....	4
3. Bygningsmæssige forhold .....	5
3.1. Bygninger.....	6
3.2. Aktivitets- og administrationsområder .....	7
3.3. Lilla afdeling .....	8
3.4. Gul afdeling .....	9
3.5. Grøn afdeling .....	10
3.6. Udendørsarealer .....	11
4. Beboerne.....	12
4.1. Funktionsniveau mv. ....	12
4.2. Medicin, læge mv. ....	17
4.3. Arbejde og fritid mv. ....	19
4.4. Beboernes økonomiske forhold.....	22
4.5. Hjælpe midler.....	24
4.6. Rygepolitik.....	25
4.7. Alkohol og euforiserende stoffer .....	25
4.8. Vold.....	27
4.9. Beboernes seksuelle adfærd .....	28
4.10. Beboerråd (beboerindflydelse mv.)/kontaktråd .....	29
4.11. Handleplaner .....	31
5. Magtanvendelse .....	35
5.1. Lukkede døre og frisk luft .....	37
5.2. Modtagne registreringer.....	37
6. Personaleforhold .....	45
6.1. Normeringer og sammensætning mv.....	45
6.2. Vikarer og sygdom .....	48
7. Amtets tilsynsordning .....	49
7.1. Generelt.....	49
7.2. Ribe Amts og Esbjerg Kommunes tilsyn.....	55
7.3. Ribe Amts tilsynsbesøg på Birkevangen i foråret 2006 .....	57
Opfølgning .....	58
Underretning.....	58

## 1. Indledning

Efter ombudsmandslovens § 7, stk. 1, omfatter ombudsmandens kompetence alle dele af den offentlige forvaltning. Efter § 18 i loven kan ombudsmanden undersøge enhver institution eller virksomhed samt ethvert tjenestested der hører under ombudsmandens virksomhed. I de almindelige bemærkninger til lovforslaget om ombudsmandsloven er det forudsat at der vil ske ”en vis forøgelse af inspektionsvirksomheden i forhold til det kommunale område, især af psykiatriske hospitaler og andre institutioner for mentalt handicappede”.

Som et led i denne inspektionsvirksomhed foretog jeg og tre af embedets øvrige medarbejdere den 17. januar 2007 inspektion af Birkevangen.

Til stede under inspektionen var blandt andre forstanderen, bostedets tillids- og sikkerhedsrepræsentanter samt den ansvarlige kontorchef fra Esbjerg Kommune.

Inspektionen bestod af en indledende og en afsluttende samtale med repræsentanterne fra Birkevangen og repræsentanten fra kommunen, rundvisning på tre afdelinger og fællesområderne på Birkevangen i Bramming og en personlig samtale med fire beboere der havde ønsket en samtale.

Den 1. januar 2007 blev den tidligere lov om social service (serviceloven), jf. senest lovebekendtgørelse nr. 699 af 7. juni 2006, erstattet af den nye servicelov jf. senest lovebekendtgørelse nr. 58 af 18. januar 2007. Dette skete som led i kommunalreformen. Da inspektionen af Birkevangen blev foretaget den 17. januar 2007, vedrører mange af de rejste spørgsmål primært den gamle service-

lov. Jeg henviser derfor både til bestemmelserne i den gamle og den nye servicelov i denne rapport.

I forbindelse med inspektionen anmodede jeg om udlån af Birkevangens skriftlige materiale vedrørende magtanvendelse efter den 1. januar 2004 (i henhold til afsnit V, kapitel 21, i den gamle servicelov og bekendtgørelse nr. 1109 af 12. december 2003 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne efter kapitel 21 i lov om social service). I den nye servicelov fremgår de tilsvarende regler med redaktionelle ændringer af afsnit VII, kapitel 24. Bekendtgørelse nr. 789 af 6. juli 2006 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne samt om særlige sikkerhedsforanstaltninger for voksne og modtagepligt i boformer efter serviceloven erstatter bl.a. den gamle bekendtgørelse om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne.

Efter min anmodning om udlevering af handleplaner efter § 111 i den gamle servicelov (§ 141 i den nye servicelov) modtog jeg endvidere kopi af to skemaer der er udarbejdet for to af Birkevangens brugere. Jeg henviser til pkt. 4.12.

Forud for inspektionen modtog jeg forskelligt materiale vedrørende Birkevangen. Dette materiale omfatter et omslag med oversigt over bygningerne og et kort over området, oversigt over medlemmerne af MED på Birkevangen pr. 1. januar 2007, oversigt over de udskrevne fra Birkevangen i 2006, opgørelse for 2006 af registrering af vold, trusler om vold eller andre krænkelser mod personalet på Birkevangen, Birkevangens personaleoversigt og lønbudget for 2006, CARE TAKER budget (for bygningerne), Arbejdstilsynets brev i forbindelse med tilsynets screening af Birkevangen, drifts- og udviklingsaftale med Ribe Amt fra 2006, statusskema for drifts- og udviklingsaftalen fra 2006, arbejdspladsvurderinger fra 2005, oversigt over fraværstimer, landsdækkende psykiatriundersøgelse 2006, bind 1, intern rapport med en beskrivelse af Birkevangens værdier og beboernes holdninger til disse fra 2006 og Ribe Amts tilsynsrapport fra 2006.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til Birkevangen og Esbjerg Kommune med mulighed for at fremsætte bemærkninger om faktiske forhold. Esbjerg Kommune har i brev af 27. april 2007 fremsat sådanne bemærkninger der er indarbejdet i denne rapport. Jeg har ikke modtaget (yderligere) bemærkninger fra Birkevangen.

## **2. Generelt om Birkevangen**

Birkevangen er bygget i 1970'erne og har tidligere været anvendt som plejehjem for demente. Birkevangen er nu et specialiseret socialpsykiatrisk botilbud for voksne sindslidende. Jeg fik under inspektionen ikke oplyst hvornår Birkevangen blev etableret som et socialpsykiatrisk botilbud.

*Jeg beder om at få oplyst hvornår Birkevangen blev etableret som et socialpsykiatrisk botilbud.*

Birkevangen er oprettet efter §§ 92 og 93 i den gamle servicelov (henholdsvis § 108 og § 107 i den nye servicelov).

Birkevangen har hørt under Ribe Amt, men er i forbindelse med kommunalreformens ikrafttræden den 1. januar 2007 overtaget af Esbjerg Kommune.

Birkevangen har 54 boliger i hovedbygningen på Grønningen 2 i Bramming, fordelt på 6 afdelinger. Herudover er der 18 boliger i Slusen der består af 7 lejligheder i Godthåbsparken i Bramming og 6 lejligheder i Gørding. Hertil kommer 5 private lejemål. Der er 6 lejligheder i botilbudet for sindslidende misbrugere på Øster Allé i Vejen som blev etableret i 2004. Endvidere er der 8 pladser på Remisen ved Psykiatricenter Vest i Hviding der er etableret i 2006 pga. et akut behov for flere døgnpladser og som anvendes til udslusning af ud-

skrevne patienter fra Psykiatricenter Vest til Birkevungen. Endelig er der 2 enkeltmandsprojekter (Trinbrættet) placeret ved Psykiatricenter Vest i Hviding.

Birkevungen havde i 2006 ca. 115 medarbejdere og et samlet budget på ca. 33 mio. kr. Hertil kommer budget til afløsning under ferie, overarbejde og særydelser hvilket bringer det samlede budget op på ca. 36,5 mio. kr.

Arbejdet på Birkevungen foregår i de i alt 10 afdelinger.

Efter (den nye) servicelov § 14, stk. 1, skal bl.a. botilbud som Birkevungen registreres på Tilbudsportalen. Tilbud skal være registreret inden den 1. april 2007, jf. § 189, stk. 4, og § 15, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 780 af 6. juli 2006 om Tilbudsportalen. Jeg har ved opslag konstateret at Birkevungen er registreret på Tilbudsportalen (senest revideret 9. marts 2007).

### **3. Bygningsmæssige forhold**

Som nævnt ovenfor omfattede min inspektion kun bygningerne på bostedet Birkevungen med adresse i Bramming.

Under rundgangen havde jeg lejlighed til at besigtige tre af bostedets afdelinger, herunder stuer, køkkener, bad/toiletrum, vaskerum, gangarealer samt enkelte af beboernes værelser. Desuden så vi udendørsarealerne, ligesom vi blev vist rundt i bostedets aktivitetsrum.

Herudover er der afdelingerne Trinbrættet og Remisen i Hviding ved Psykiatricenter Vest. Disse afdelinger er indrettet i bygninger der tidligere hørte under Psykiatricenter Vest. Afdelingen på Øster Alle i Vejen er indrettet i kommunale bygninger, og Slusen består af 7 lejligheder i Godthåbsparken i Bramming, 6 lejligheder i Gørding og 5 private lejlemål.

Det fremgår af Ribe Amts tilsynsrapport af 7. august 2006 om Birkevangens afdeling i Vejen for psykisk syge misbrugere at de fysiske rammer virker noget nedslidte, og at der er utætheder ved vinduerne. Man er i dialog med ejeren, Vejen Kommune, med henblik på at få skaderne udbedret.

*Jeg anmoder om at få oplyst hvad der er sket i den anledning.*

Under inspektionen havde jeg en samtale med en af beboerne i Slusen der havde problemer med en kold og klam væg i sin privatlejede bolig. Jeg modtog efterfølgende brev af 26. januar 2007 fra Birkevangen med oplysning om at udlejeren har foranlediget at væggen er blevet isoleret.

*Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt der i øvrigt er bygningsmæssige problemer i Slusen, Remisen og Trinbrættet.*

### **3.1. Bygninger**

Birkevangen i Bramming består af 6 selvstændige boafdelinger hjemmehørende på adressen, aktivitetsområder og administrationslokaler.

Der er tale om en stor samlet bygning. Man kommer ind til bygningen via en parkeringsplads hvor der er mange træer og buske. Bygningen i Bramming er i et plan fra 1970'erne og er opført i røde mursten og med fladt tag. Bygningen er indrettet uden dørtrin, og eventuelle kørestolsbrugere og gangbesværede kan komme rundt i og mellem de forskellige afsnit. Gulvbelægningen er ens i alle gangarealerne og afdelingerne og består af gråt linoleum.

Bostedet ligger tæt på offentlig transport og grønne områder.

### **3.2. Aktivitets- og administrationsområder**

I den ende af bygningen der ligger længst til højre set fra vejen og parkeringspladsen, ligger aktivitetslokalerne, administrationslokalerne og festsalen. Hovedindgangen ligger også her. Denne del af bygningen er forbundet med de seks boafdelinger via en lang gang hvor afdelingerne ligger ud fra.

Festsalen ligger inde i midten af denne del af bygningen. På to af festsalens sider er der ingen vægge ud mod de omkringliggende gangarealer – herunder ud mod hovedindgangen. Salen er dog adskilt fra gangarealerne ved hjælp af farven på væggene. Alle gangene har hvide fuldmurede vægge der er udsmykket med billeder, og der står planter på gulvene. Alle lofter er hvidmalede. Festsalen er malet i en mørk blå farve og har også en mørk farve på gulvet. I den ene ende af festsalen er der indrettet en stor scene som benyttes til skuespil og musik. Salen er ifølge Ribe Amts tilsynsrapport af 7. august 2006 renoveret i 2006 så den lydmæssigt kan bruges til teater og musik. På tidspunktet for inspektionen stod der små cafelignende borde og stole i festsalen.

De øvrige aktivitetslokaler og administrationslokaler ligger placeret rundt om i festsalen. Aktivitetslokalerne består af motionsrum, øvelokale og computerrum. Motionsrummet skal udvides da der allerede nu står en del motionscykler mv. Computerrummet er stadig under opbygning. Der har for nylig været hærværk inde i computerrummet hvilket beboerne blev meget vrede over, og de har selv samlet ind til at få det renoveret. Herudover er der kontorer, supervisorsrum, soverum til nattevagterne og toiletter.

Den lange gang der forbinder den del af bygningen der ligger længst mod højre med afdelingerne, ligger bag ved festsalen til venstre for hovedindgangen. Dørene indtil afdelingerne er malet i forskellige farver og angiver dermed også navnet på de forskellige afdelinger.

### 3.3. Lilla afdeling

Lilla afdeling er en selvstændig afdeling. Ligesom de øvrige afdelinger består afdelingen af en lang gang hvor afdelingens fælles område ligger for enden, og hvor beboernes værelser ligger langs gangen. Der er 9 værelser på enten 15 eller 22 m<sup>2</sup>, og beboerne deler bad og toilet med naboen. Der er små indhak på gangen hvor dørene ind til værelserne og det fælles badeværelse er. Beboerne bestemmer selv værelsernes farve og indretning. Det er således også beboernes egne møbler der står på værelserne.

Badeværelserne på afdelingen er store og rummelige. De er udstyret med hvid sanitet (toilet samt håndvask som kan hæves og sænkes), skabe, et bruseniche med hvidt badeforhæng og et spejl over håndvasken. Væggene er belagt med lyst linoleum og gulvet gråt linoleum. Til hvert badeværelse er der etableret et nødkaldsanlæg.

Afdelingen består desuden af et stort åbent køkken/alrum og en opholdsstue hvor beboerne har mulighed for at se fjernsyn og lave forskellige aktiviteter sammen. Der er adgang til en dejlig have hvor der er mulighed for at dyrke blomster og forskellige grøntsager, grille eller hygge sig på terrassen.

Køkkenet er udstyret med lyse køkkenelementer, skabe og diverse hårde hvidevarer. I køkkenet står et stort spisebord med tilhørende stole. På inspektions-tidspunktet lå der en voksdug hvorpå der stod køkkenrulle, salt og peber samt 2 fyrfadsstager.

I afdelingens opholdsstue er der en sofakrog der er møbleret med et fjernsyn, sofaer og lænestole. Ved siden af sofaen står et lille bord hvorpå der står nogle pynteting. På væggene i stuen hænger 2 vitrineskabe med glas, der står desuden et reolarrangement med skuffer og skabslåger på gulvet.

Gangen i afdelingen er udstyret med små siddegrupper, reoler, billeder på væggene og grønne planter på gulvene. Gangen har ovenlys fra vinduer i loftet.



For enden af gangen er der et stort fællesrum med et stort bord som beboerne bruger til fælles aktiviteter såsom håndarbejde, kortspil mv. På gangen står der en stor reol med spil, bøger, strikketøj, papir mv.

Gulvet i afdelingen er belagt med gråt linoleum, og vægge og vinduer er malet i lyse farver. Dørene indtil værelserne er malet hvide. I vinduerne hænger der ensfarvede rullegardiner, og der er fra nogle af vinduerne udkik til de grønne fællesarealer.

Herudover er der et vaskerum og kontor til afdelingens personale.

### **3.4. Gul afdeling**

Gul afdeling er en selvstændig afdeling på Birkevungen hvor der kan bo 5 personer. Derudover er der tilknyttet et anneks som er et botilbud for 2. Det blev under inspektionen oplyst at udeholdet i øjeblikket holder til i annekset.

Afdelingen har egen indgang, og har både cykelskur og egen have. Der er en fælles opholdsstue med fjernsyn og video hvor beboerne tit sidder og hygger med en kop kaffe eller andet. Desuden er der fælles vaskemaskiner, en tørretumbler og et tørreskab som beboerne frit må benytte inden for de aftalte vasketider.

På gul afdeling har hver beboer sin egen lejlighed. Alle 5 lejligheder har eget badeværelse og soveværelse. 4 af lejlighederne har desuden køkken og stue. Der er et thekøkken i den lejlighed hvor der ikke er køkken.

Fælleskøkkenet er udstyret med hvide køkkenelementer, skabe og diverse hårde hvidevarer. I køkkenet står et stort spisebord med tilhørende stole. På inspektionstidspunktet lå der en stribet voksdug hvorpå der stod 1 vase med blomster, 2 urtepotteskjulere med blomster samt 2 fyrfadsstager.

I den fælles opholdsstue er der en sofakrog der er møbleret med et fjernsyn, sofaer og lænestole. Ved siden af sofaen står et lille bord hvorpå der står en vase. På væggen i stuen over sofagruppen hænger et stort billede. I modsatte ende af opholdsrummet står et spisebord med tilhørende stole som benyttes af beboerne til fællesspisning samt fælles aktiviteter. Rummet opdeles af en rumdeler/reol med spil, bøger mv.

Gangen i afdelingen er udstyret med små siddegrupper, billeder på væggene og grønne planter på gulvene.

Gulvet i afdelingen er belagt med gråt linoleum, og vægge og vinduer er malet i lyse farver. Gangen har ovenlys fra vinduer i loftet. Dørene indtil lejlighederne er malet hvide. I vinduerne hænger der ensfarvede rullegardiner eller foldegardiner, og der er fra nogle af vinduerne udkik til de grønne fællesarealer. Beboerne har deres egne postkasser på gangen.

### **3.5. Grøn afdeling**

Grøn afdeling har 9 beboere som alle har eget værelse. Værelserne er mellem 14 og 28 m<sup>2</sup>, og beboerne deler bad og toilet med naboen. Desuden er der fælles køkken, dagligstue, vaskerum og have. Beboerne bestemmer selv indretning og farve på værelset som møbleres med egne møbler. Til hvert værelse hører en postkasse som hænger ved døren på gangen.

I dagligstuen er der en sofakrog der er møbleret med et fjernsyn, sofaer og lænestole. For enden af gangen og i tilknytning til opholdsstuen står et spisebord med tilhørende stole som benyttes af beboerne til fællesspisning samt fælles aktiviteter. Spisebord og opholdsrum adskilles af en rumdeler/reol med spil, bøger mv.

Gangen i afdelingen er udstyret med små siddegrupper, der hænger reolsystemer og billeder på væggene, og der står reoler og grønne planter på gulvene.

Gulvet i afdelingen er belagt med gråt linoleum, og vægge og vinduer er malet i lyse farver. Dørene indtil lejlighederne er malet hvide. I vinduerne hænger der ensfarvede rullegardiner eller foldegardiner, og der er fra nogle af vinduerne udkik til de grønne fællesarealer.

### **3.6. Udendørsarealer**

Bostedet Birkevungen har udgange mange steder (herunder fra beboernes værelser) og er omkranset af store terrasseområder med havemøbler og grill. Terrasseområderne ud for beboernes værelser kan afgrænses af mobile hegn, så beboerne kan sidde ugenerede for sig selv udenfor.

Der er desuden et meget stort udendørsareal med plads til et dyrehold af heste, får, geder og gæs, en ridebane, en urtehave og et mindre smedeværksted. Der er desuden en depotbygning og en lille hytte hvor ”udeholdet” holder til.

Birkevungen har deltaget i den landsdækkende undersøgelse af psykiatrien iværksat af Amdsrådsforeningen. Det fremgår af rapporten om undersøgelsen i de socialpsykiatriske boformer i Ribe Amt 2006 at 81 % af beboerne enten i høj grad eller i nogen grad er tilfredse med de fysiske rammer i boformen.

Birkevungen fremstår generelt som et fladt lavloftet byggeri og fremtræder velholdt, pænt og regulært. Badeværelserne på afdelingerne er store og pæne. Beboernes værelser er individuelt indrettede, og fællesarealerne virker tiltrækkende og pæne. Der var gjort pænt rent.

*De fysiske rammer giver mig derfor ikke anledning til bemærkninger.*

#### **4. Beboerne**

##### **4.1. Funktionsniveau mv.**

Der er 82 beboere tilknyttet Birkevangen. Beboerne er psykisk syge med meget forskellige diagnoser og med behov for en boform hvor der tilbydes omfattende hjælp til at klare dagligdagen i varierende omfang. Beboernes alder strækker sig fra 17-18 år og op i 80'erne. Den yngste beboer på 17 år bor på Birkevangen efter dispensation. Målgruppen for de enkelte afdelinger varierer.

På Birkevangen i Bramming er der seks afdelinger. På rød afdeling bor der unge i alderen fra 18 – 33 år som har forskellige psykiatriske problemstillinger og derfor har brug for støtte til at komme videre i deres liv. Rosa afdeling er beregnet til yngre beboere hvor der bl.a. ydes støtte til beboernes behov. Beboerne på gul afdeling har alle boet på andre afdelinger i en længere periode – enten på Birkevangen eller på psykiatrisk afdeling. De har alle brug for en mindre afdeling med trygge rammer og et godt kendskab til de øvrige beboere og personalet. Blå afdeling henvender sig til beboere fra ca. 50 års alderen med kroniske psykiske lidelser, og beboerne bor der typisk i længere tid. På grøn afdeling er målet for beboerne at de bliver i stand til at forme og klare en hverdag i en bolig i hjemkommunen. Det blev oplyst under inspektionen at beboerne flytter relativt hurtigt fra afdelingen. Lilla afdeling henvender sig typisk til kvinder der ikke har svære psykiatriske diagnoser, men som er kommet ud af forhold med vold, alkohol og/eller misbrug.

I Vejen er der en afdeling særligt for beboere med dobbeltdiagnoserne misbrug og psykiatri, og som samtidig har modtaget straffedomme og er under tilsyn af kriminalforsorgen. Indtil den 1. november 2004 boede disse beboere i botilbud i enten Viborg eller Nordjyllands amter, men disse tilbud er lukket. Der var i Ribe Amt ikke andre tilbud til disse beboere.

Slusen er et bo- og støttetilbud til dem der ikke længere har behov for at bo på en afdeling på Birkevangen, men som led i en udflytningsproces til en anden boform har behov for at bo i en mellemstation. Der er tilknyttet en fælles lej-

lighed hvor beboerne kan mødes med eller uden personalet i tidsrummet mellem kl. 7 og 23. Personalet har base i fælleslejligheden. Der er en sovende nattevagt der opholder sig i hovedhuset i Bramming. Beboerne kan modtage støtte hele døgnet, men hvis beboerne har et fast støttebehov om natten skal dette kunne klares pr. telefon af nattevagten.

Remisen i Hviding modtager både yngre beboere og beboere lidt oppe i årene. Fælles for beboerne er at de har en psykiatrisk problemstilling og at de derfor i en kortere eller længere periode har brug for støtte til hverdagen. Afdelingen er oprettet i løbet af 2006 på baggrund af dels et presserende behov for en udvidelse af antallet af døgnpladser dels som en mellemstation mellem indlæggelse på psykiatrisk afdeling og bolig på Birkevungen i øvrigt. Selvom Remisen ligger ved Psykiatricenter Vest i Hviding, er det et socialpsykiatrisk tilbud og hører under Birkevungen.

Ved Psykiatricenter Vest i Hviding er der herudover to enkeltmandsprojekter som også hører under Birkevungen.

Ingen af beboerne på Birkevungen er samtidig intelligensmæssigt handicappede. Det skyldes at denne gruppe bliver mobbet ud af de øvrige beboere. Denne gruppe er anbragt på private bosteder.

Mens Birkevungen hørte under Ribe Amt, har Birkevungen ved visitationen af beboerne skullet vurdere om Birkevungen kunne rumme den enkelte beboer eller ej. Under inspektionen var det ikke muligt for ledelsen at sige hvordan det kommer til at foregå i fremtiden.

*Jeg anmoder om at modtage oplysning om den fremtidige visitationsordning når den er klarlagt.*

En del af beboerne bliver visiteret til Birkevungen efter at have været indlagt på psykiatrisk afdeling. Der kommer også mange beboere fra Børne- og Ungdomspsykiatrien – enten fra sengeafdelingen i Esbjerg, andre tilbud eller fra hjemmet. Nogle har været indlagt på psykiatrisk afdeling mange gange og/eller længe. Enkelte beboere bor der som følge af en behandlingsdom. Alle beboere er psykiatrisk udredte og diagnosticerede.

Opholdstiden på Birkevungen er meget varierende. Nogle af beboerne skal blive der hele livet, andre flytter ud efter en periode. Gennemsnitligt er opholdstiden 18 til 24 måneder. Normalt er der en udskiftning på ca. 25 beboere om året, men i 2006 var der kun 16 beboere der forlod Birkevungen – enten ved fraflytning eller dødsfald.

Birkevungen har haft beboere med anden etnisk baggrund end dansk. Hvis de pågældende ikke taler dansk, anvender personalet tolk. Der har været enkelte problemer med beboere under religiøse fasteperioder særligt i forhold til indtagelse af medicin.

*Jeg anmoder om at få nærmere oplysning om hvordan personalet har forholdt sig i sådanne situationer.*

Birkevungen er ikke aflåst, men selvom alle beboere på Birkevungen har adgang til at forlade bostedet, er det meget længe siden at der har været problemer med beboere der forsvinder. Beboerne er generelt gode til at oplyse hvis de går. Som jeg forstod det oplyste under inspektionen, er der også beboere der har modtaget en behandlingsdom på andre afdelinger end i Vejen. Disse beboere har derfor også adgang til at forlade bostedet. Som jeg forstod det oplyste under inspektionen, er der heller ikke problemer med beboere der forsvinder inden for denne gruppe beboere.

Beboerne tilbydes social færdighedstræning med henblik på at de pågældende bliver så selvhjulpne som muligt. Der bliver fokuseret på almindelige områder som kan bruges i hverdagen efterfølgende. Personalet arbejder med dialog og forhandling, aktiv lytning, at respektere og støtte op om beboernes valg, at fokusere på det der lykkes og at skabe positive fortællinger, at skabe anerkennende miljøer på afdelingerne, netværksarbejde og aktiviteter der har betydning for beboeren og andre.

Birkevangen anvender forskellige arbejdsmetoder:

Livshistoriefortællinger hvor der tages udgangspunkt i beboerens levede liv frem for beboerens diagnose.

CAN og GAS, Kaboga, hvor CAN er et behovsvurderingsskema der kan bruges som redskab til at skabe et samlet overblik over hvordan den enkelte mestrer sit hverdagsliv, og hvilke behov den enkelte har brug for støtte til. GAS kan bruges til at fastlægge, graduere og prioritere mål, samt til efterfølgende at måle graden af målopfyldelse. Kaboga er en videreudvikling af CAN og GAS.

Den personlige arbejdsbog hvor beboeren udfylder skemaerne i bogen, og hvor der er en personlig plan for hvad de kan gøre hvis de f.eks. mærker tidlige symptomer på krise. Beboeren har også beskrevet hvad personalet og evt. pårørende skal gøre for at hjælpe i en krise – hvor de ikke selv har overblikket - det kan være NADA, medicin, motion, MusiCure, ekstra besøg, osv.

At arbejde med stemmer hvor det at høre stemmer ikke betragtes som et symptom på en sygdom, men som et fænomen der kan optræde i belastende situationer af livet, og som man kan lære at forstå og håndtere.

NADA hvor personalet giver beboerne akupunktur med henblik på at behandle og lindre en række symptomer, fremme Recovery og afbalancere kroppen.

Birkevangens personale fokuserer grundlæggende på ”Recovery” frem for helbredelse. På Birkevangen er Recovery udmøntet i at beboeren skal beslutte sig for noget og have en hverdag med mening. For personalet består det bl.a. i at kunne rumme og støtte beboeren.

Ifølge Ribe Amts tilsynsrapport af 7. august 2006 er der forskelle i hvad de enkelte afdelinger er optaget af og vægter. Disse forskelle udnyttes til fælles bedste via videndeling. Birkevangen anvender således både egne erfaringer og erfaringer for Evalueringscenteret for Socialpsykiatri i Århus. Det blev endvidere oplyst under inspektionen at personalet er meget optaget af hele tiden at evaluere arbejdet og at finde frem til hvad der kan gøres bedre.

Birkevangen har fået foretaget en intern undersøgelse af sammenhængen mellem Birkevangens værdier og beboernes holdninger til disse. Følgende fremgår bl.a. af rapportens konklusion:

”(...) Analysen af interviewmaterialet (beboernes udsagn) har vist at Birkevangen er et godt sted at bo, hvor der er tryghed, rammer, rummelighed og accept.

(...)

En vigtig akse i hverdagen på Birkevangen er forholdet mellem tryghed og utryghed, og hvordan det fremmer eller hæmmer beboernes recovery. Beboerne udtrykker klart et behov for tryghed, stabile rammer og kontinuitet i hverdagen og personalet.”

Birkevangen har deltaget i den landsdækkende undersøgelse af psykiatrien iværksat af Amdsrådsforeningen. Det fremgår af den ovennævnte rapport om undersøgelsen i de socialpsykiatriske boformer i Ribe Amt 2006 at 21 % af beboerne har et enestående samlet indtryk af opholdet på Birkevangen, 49 % af beboerne har et godt samlet indtryk og 31 % af beboerne har et både godt og dårligt samlet indtryk. Lægges tallene sammen, giver det 101 % hvilket jeg formoder skyldes tallenes afrunding. På landsplan er det 20 % beboere der har haft et enestående samlet indtryk af sit ophold i boformen, 44 % et godt samlet



indtryk og 31 % et både godt og dårligt samlet indtryk. Herudover er der 3 % der henholdsvis har fundet det dårligt eller uacceptabelt.

#### **4.2. Medicin, læge mv.**

En psykiatrisk konsulent fra den psykiatriske afdeling i Spangsbjerg er tilknyttet Birkevangen. Slusen hører dog under distriktpsychiatrien.

Konsulentens arbejde med beboerne er normeret til 6 timer om ugen. Han er på Birkevangen 2 timer om ugen – og inden for dette tidsrum når han at være på to af Birkevangens afdelinger. Den resterende tid bruges til administrative opgaver bl.a. i forhold til behandlingsdømte beboere. Ved behov kan konsulenten også kontaktes telefonisk. Konsulenten ordinerer beboernes medicin, og i samråd med konsulenten trappes beboernes medicinforbrug typisk ned når beboeren flytter til Birkevangen.

Der er ca. 5 beboere på Birkevangen som har behov for at blive indlagt indimellem. Birkevangen kan egentlig rumme – endog meget – syge beboere, men personalet tager også hensyn til at den enkelte syge beboer ikke skal overskride for mange grænser over for andre beboere der vil gøre det svært at leve sammen på længere sigt. Derfor kan der være en række tilfælde hvor det er bedre for beboeren at blive indlagt end at blive hjemme på Birkevangen. Derudover kan der være behov for at kontakte den psykiatriske skadestue fra tid til anden. Birkevangens personale kan rådføre sig med konsulenten i tilfælde hvor der er tvivl om hvorvidt det er nødvendigt med kontakt til behandlingspsychiatrien.

Det blev oplyst under inspektionen at det ikke er sikkert at ordningen med en psykiatrisk konsulent tilknyttet Birkevangen fortsætter som en følge af kommunalreformen. Fremover kan det være at beboerne skal være tilknyttet distriktpsychiatrien.

*Jeg anmoder om at få oplysning om den fremtidige ordning når den er klarlagt. Jeg er opmærksom på at Region Syddanmark i løbet af 2007 vil udarbejde en udviklingsplan for psykiatrien.*

Beboernes medicin opbevares på afdelingernes kontorer bag dobbeltlås. Medicinen er anbragt i ugebokse. Det er den enkelte beboers kontaktperson der er ansvarlig for udlevering af medicinen. Beboerne kan efter behov få støtte til at få taget deres medicin.

*Jeg går ud fra at der er en fortegnelse over hvilken medicin den enkelte beboer skal have – også så der i tilfælde af kontaktpersonens sygdom ikke er tvivl om hvilken medicin beboeren skal have og hvornår.*

På min forespørgsel blev det oplyst at Birkevungen afleverer al restmedicin til apoteket til destruktion når udløbsdatoen er overskredet, eller hvis den pågældende medicin ikke længere skal benyttes. Birkevungen får ikke en kvittering for den tilbageleverede medicin.

*Jeg anførte under inspektionen at Birkevungen efter min opfattelse - for at undgå eventuel tvivl om hvad der sker med restmedicin og heraf følgende uberegtede mistanker - bør sikre sig en kvittering fra apoteket. En mulig løsning kan være at Birkevungen selv skriver op hvad der bliver afleveret og anmoder om apotekets kvittering herfor, for eksempel i form af et stempel.*

*Jeg henstiller til Birkevungen at overveje at indføre en sådan form for kontrol med restmedicinen så der ikke sker (kan ske) misbrug og omsætning af medicin. Jeg beder om oplysning om hvad min henstilling giver anledning til.*

### 4.3. Arbejde og fritid mv.

Birkevangen lægger meget vægt på at dagen indrettes efter beboernes egne ønsker. Beboerne og kontaktpersonerne laver sammen ugeskemaer over ugens aktiviteter for beboerne. Ugeskemaerne laves bl.a. ud fra hvor mange den enkelte beboer kan overkomme at være sammen med.

Beboerne har mulighed for at arbejde og modtage uddannelse uden for bostedet på almindelig vis. Derudover tilbyder Birkevangen en lang række aktiviteter med afsæt på Birkevangen. Der er således mulighed for at deltage i musik, teater, motion, udehold (herunder pasning af heste, geder mv. på Birkevangen), pedelhold (vedligehold af arealerne udenfor og indenfor samt bostedets biler), ridning og kanoroning. Herudover er der mulighed for undervisning i brug af computere. Under inspektionen blev det dog oplyst at Birkevangen i øjeblikket mangler en medarbejder inden for området.

Endvidere er der mulighed for at komme i svømmehalen. Under inspektionen fremgik det yderligere at der også lejlighedsvist bliver lavet kostumer og anden dekoration og smykker.

Det fremgår af Birkevangens hjemmeside at beboerne på Remisen har mulighed for bl.a. at deltage i kreative aktiviteter (fx musik, teater, maling og foto), i praktisk arbejde (fx maling af vægge og havearbejde) og i interne arbejdspraktikker (fx udeholdet på Birkevangen).

*Jeg formoder på den baggrund at beboerne på Remisen deltager i aktiviteterne på Birkevangen i Bramming. Jeg formoder endvidere at beboerne på Slusen og Trinbrættet har mulighed for at deltage i Birkevangens aktiviteter i Bramming.*

For så vidt angår beboerne på afdelingen for psykisk syge misbrugere på Øster Allé i Vejen fremgår det af Birkevangens hjemmeside at de kan deltage i aktiviteterne bl.a. på Birkevangen i Bramming. Det fremgår ligeledes at det psyki-

ske arbejdsmiljø på afdelingen i Vejen er noget hårdere end de øvrige afdelinger.

*Jeg anmoder på den baggrund om at modtage oplysning om hvorvidt det skaber problemer for beboerne og personalet på Birkevungen i Bramming at beboerne fra Vejen deltager i aktiviteterne på Birkevungen i Bramming.*

Under inspektionen kunne jeg konstatere at beboerne kan holde husdyr som f.eks. kat, fisk og kaniner.

*Jeg beder om at få oplysning om hvorvidt beboernes hold af husdyr skaber problemer i forhold til de øvrige beboere – herunder om der er problemer med allergi.*

Det blev oplyst under inspektionen at en del af beboerne – og deres pårørende – har haft gode oplevelser gennem beboernes involvering i aktiviteterne. Birkevungen bruger beboernes involvering i aktiviteterne i det pædagogiske arbejde. Der er bl.a. ansat en pædagog som er uddannet i at håndtere heste, og som har forstand på samspelet mellem dyr og mennesker. Endvidere kan personalet sammen med beboeren foretage overvejelser med udgangspunkt i hvorfor det er en succes for den enkelte beboer at have en rolle i f.eks. en musical. Man prøver også at finde ud af hvordan musik og drama kan blive en del af hverdagen efter beboeren er flyttet fra Birkevungen.

Musikholdet er på en årlig fællestur. Turen betales af de penge som Birkevungens band "Birkebandet" tjener ved at optræde. Musikholdet har tidligere bl.a. været i Prag og Berlin. Endvidere har afdelingerne mulighed for at tage på ture i sommerhus som næsten er omkostningsneutrale. Derudover kan der afholdes rejser for den enkelte beboer hvor beboeren betaler for personalets omkostnin-

ger. Løn til medrejsende personale betales dog af Birkevungen. Der er kun 5-8 beboere der benytter sig af tilbudet om enkeltmandsture om året.

Under inspektionen blev det oplyst at det tilstræbes at beboerne på Birkevungen ikke har samvær i flere dage/døgn med deres børn på afdelingen. Samvær mellem forældre og børn arrangeres derfor andre steder. Årsagen er at de øvrige beboere bruger alt for meget energi på at tage hensyn til ”samværsbørn”. Beboerne har altid mulighed for at modtage kortere besøg af børn på deres egne værelser. En af Birkevungens medarbejdere er uddannet i at håndtere beboernes kontakt til deres børn.

*Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt det er den samme ordning på de øvrige afdelinger. Jeg anmoder endvidere om oplysning om hvorvidt der er lokaler til beboernes kontakt med deres børn på Birkevungen.*

Beboerne står selv for indkøb, madlavning og husholdning i øvrigt i det omfang de kan overkomme det. Det aftales mellem beboerens kontaktperson og beboeren i hvilket omfang beboeren har brug for og skal have støtte til dette arbejde. Enkelte beboere kan godt have svært ved at få gjort rent i tilstrækkeligt omfang. Beboernes værelser er beboernes hjem, og personalet kan derfor som udgangspunkt ikke gå ind på værelserne uden tilladelse selvom beboerne trænger til at få gjort rent. Kontaktpersonen og beboeren laver altid en aftale om hvordan personalet skal komme i kontakt med beboeren når beboeren flytter ind. Herudover prøver personalet at tænke kreativt for at kunne få lov til at komme ind ved behov. Hvis der er tale om et fast problem, kan der endvidere laves ordninger med rengøring. F.eks. får en beboer gjort hovedrent en gang om måneden fordi beboeren ikke vil have personalet ind på værelset.

I forbindelse med inspektionen spiste jeg og mine medarbejdere et måltid svarende til det som beboerne på lilla afdeling havde lavet den pågældende dag.

*Jeg beder om at få oplyst hvad personalet spiser under arbejdet.*

#### **4.4. Beboernes økonomiske forhold**

Beboernes økonomiske forhold varierer idet nogle af beboerne modtager kon-tanthjælp og andre højeste og mellemste førtidspension, folkepension eller ny pension. Nogle af beboerne har tidligere været tilknyttet arbejdsmarkedet. Andre beboere har tilknytning til arbejdsmarkedet under beskyttede former. Som oplyst under pkt. 4.3. er der nogle af beboerne der deltager i arbejdsopgaver på Birkevungen – f.eks. er med på pedelholdet.

*Jeg anmoder om oplysning om den økonomiske situation for beboere med tilknytning til arbejdsmarkedet. Jeg anmoder endvidere om oplysning om hvilken karakter beboernes arbejde på Birkevungen har, jf. §§ 103-104 i (den nye) servicelov (§§ 87-88 i den gamle servicelov), og om beboerne modtager løn.*

Beboerne betaler selv kost, husleje, varme og el. De beboere der er tilkendt højeste og mellemste førtidspension, betaler serviceafgift. Udgifternes størrelse varierer efter boligens størrelse og indkomst. Uanset indkomstgrundlaget udgør el-udgiften 276,38 kr. i de store værelser og 225,43 kr. i de små værelser. Varmeudgiften udgør uanset indkomstgrundlaget 344,63 kr. i de store værelser og 281,09 kr. i de små værelser. Huslejen varierer fra 1233,00 kr. for beboere i små værelser som modtager enten folkepension eller mellemste førtidspension, til 1944,00 kr. i husleje for beboere i et stort værelse og som modtager ny pension. For beboere på højeste førtidspension udgør servicebetalingen 1572,00 kr., og for beboere på mellemste førtidspension udgør servicebetalingen 784,00 kr. Hvis beboerne ved indflytning til Birkevungen har udgifter til egen bolig, betales der ikke husleje og servicebetaling. Hvis beboerne har store udgifter eller stort aktivitetsniveau, kan de søge om nedsættelse af serviceafgiften (huslejen).

Udgiften til kost fremgår ikke af Birkevangens hjemmeside. Derimod fremgår det at det bliver efterreguleret såfremt beboerne ikke har deltaget i et måltid.

*Jeg formoder på den baggrund at Birkevangen opkræver et fast beløb fra beboerne, og at Birkevangen herefter løbende afholder udgifterne til kost. Jeg anmoder om oplysning om størrelsen af udgiften til kost.*

Derudover er der betaling til rengøring, bus og forsikring. Størrelsen af disse beløb er uafhængig af beboernes indkomst og udgør henholdsvis 108 kr., 89 kr. og 10 kr.

*Jeg fik under inspektionen oplyst at beboerne i videst muligt omfang gør rent selv. Jeg formoder derfor at betaling af rengøring kun opkræves hvis beboeren ikke selv kan overkomme at gøre rent.*

Lomme penge står på beboernes egne konti. For de beboere der modtager højeste førtidspension, kan der være 3-4.000 kr. i lomme penge om måneden. Det blev under inspektionen oplyst at særligt de beboere der modtager kontanthjælp, er økonomisk vanskeligt stillet. Derfor er der nogle af disse beboere der næsten kun betaler for kosten.

*Jeg anmoder om at modtage nærmere oplysninger om de økonomiske forhold for beboere der modtager kontanthjælp – herunder hvor stort et beløb de har til rådighed efter at have betalt udgifter til Birkevangen og medicin.*

Birkevangen har ikke oplevet problemer med at beboernes pårørende på urimelig måde bruger beboernes penge.

Beboerne administrerer selv deres økonomi. Enkelte beboere har dog haft problemer, og i disse tilfælde aftaler ledelsen med kommunen at kommunen skal fratække kost og logi fra pensionen (eller kontanthjælpen) før det resterende beløb udbetales til beboeren.

Beboerne må ikke have mere end 5.000 kr. på værelset. Der er ikke forbud mod udlån af penge beboerne imellem, og personalet har kendskab til at der har været gæld beboerne imellem på op til 1.000 kr. Derudover handles der også beboerne imellem. Personalet har ikke oplevet større opgør om penge. Personalet hjælper beboerne med at lave afdragsordninger hvis beboerne har gæld til f.eks. andre beboere eller apoteket.

Hvis beboerne ødelægger noget på institutionen, afholder Birkevungen udgifterne til reetablering. Udgiften bliver herefter opkrævet hos beboeren, og der kan eventuelt også i disse tilfælde etableres en afdragsordning.

Revision af Birkevængens økonomi omfatter også beboernes økonomi.

#### **4.5. Hjælpemidler**

Det blev under inspektionen oplyst at der ikke må bo fysisk handicappede på Birkevungen da badeværelserne er for små til kørestolsbrugere. Under rundgangen kunne jeg konstatere at der var en enkelt beboer der sad i kørestol. Det blev oplyst at beboeren ikke var fysisk handicappet.

*Jeg anmoder om oplysning om hvad grundlaget er for opholdet for den beboer der brugte kørestol. Endvidere anmoder jeg om oplysning om hvorvidt der er problemer i forhold til brug af badeværelset.*



I det omfang der er behov for hjælpemidler, får Birkevungen nye hjælpemidler fra Hjælpemiddelcentralen. Birkevungen har ikke oplevet problemer med slidte hjælpemidler.

#### **4.6. Rygepolitik**

Det fremgår af arbejdspladsvurderingerne fra de enkelte afdelinger at personalet oplever meget røg i langt de fleste afdelinger – særligt i fællesrummene – og også i de fælles aktivitetsrum. Arbejdspladsvurderingerne er lavet for hver afdeling, og i arbejdspladsvurderingen for nogle af afdelingerne er det oplyst at man bl.a. vil undersøge om der kan skabes (yderligere) ventilation eller rensning af luften, og om der kan udarbejdes rutiner for udluftning. Det er også angivet at der muligvis vil blive lavet en røgpolicy. Det blev ikke oplyst under inspektionen om der er lavet en rygepolitik på Birkevungen.

*Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt der er en rygepolitik. Endvidere anmoder jeg om oplysning om hvorvidt der er iværksat initiativer, efter arbejdspladsvurderingerne blev foretaget.*

#### **4.7. Alkohol og euforiserende stoffer**

Personalet er bekendt med at euforiserende stoffer bruges på Birkevungen. Der kommer ikke handlende på Birkevungen, men personalet er bekendt med at nogle af beboerne henter euforiserende stoffer hjem.

Birkevungens personale har ikke mulighed for at visitere beboerne, men personalet kan ved mistanke spørge beboerne om personalet må få at vide hvad beboerne har i lommerne. Endvidere har Birkevungen på et tidspunkt haft en politiransøgning med en god effekt.

Det er forbudt at bruge euforiserende stoffer, og det anmeldes til politiet hvis det opdages. Beboere der har anvendt euforiserende stoffer, bliver ikke tvunget

til at flytte fra Birkevungen. Der afholdes derimod et statusmøde med kommunen om formålet med at bo på Birkevungen. Hvis der er behov for det, kan beboeren visiteres til afrusning i kommunalt regi. Det blev under inspektionen oplyst at Birkevungen har fokus på området, men at Birkevungen ikke har en politik om at misbrug af euforiserende stoffer skal udryddes fuldstændigt. Ligeledes har Birkevungen ikke fuldstændig kontrol over beboernes misbrug af euforiserende stoffer.

På hjemmesiden fremgår det at der særligt, for så vidt angår Birkevungens afdeling for psykisk syge misbrugere i Vejen, er nogle spilleregler om euforiserende stoffer. Følgende spilleregler fremgår således af afdelingens underside på hjemmesiden:

”...

1. Vi accepterer ikke handel med stoffer – ser vi det, anmelder vi det – sådan at du kan være i fred for evt. pushere i huset.
2. ...
3. Vi accepterer ikke misbrug på fællesarealerne – sådan at du har muligheden for at være stoffri, og ikke bliver påtvunget noget.
4. Vi kører eller går ikke ud sammen med dig, hvis vi synes du er for påvirket – sådan at du ikke bringes i uholdbare og uværdige situationer.
5. Vi samarbejder ikke med dig i situationer, hvor du er meget påvirket, men beder dig i stedet gå ind til dig selv, indtil du er mere klar – sådan at vi ikke laver meningsløse aftaler, som du ikke kan bruge eller huske.
6. Vi vil ikke være i din lejlighed, hvis du har stoffer liggende fremme, eller hvis du ryger hash.”

Det fremgår af Ribe Amts tilsynsrapport af 7. august 2006 om afdelingen at personalet i perioder har været i kontakt med politiet om assistance i forbindelse med brugeres indlæggelser. Ligeledes har der været situationer hvor det har været nødvendigt at få hjælp til at fjerne uønskede gæster der medbragte stoffer og skabte uro og aggressioner.

*Jeg beder om at modtage nærmere oplysning om hvorvidt medarbejderne har mulighed for at efterleve spillereglerne, herunder i hvilket omfang personalet samarbejder med politiet.*

*Jeg anmoder endvidere om at få oplyst om Birkevangen har en politik for misbrug af alkohol og euforiserende stoffer gældende for alle afdelingerne på Birkevangen.*

#### **4.8. Vold**

Beboerne udsætter de ansatte for både fysisk og psykisk vold til tider. I 2006 var der 98 registreringer af vold, trusler om vold eller andre krænkelse mod personalet. Ifølge Ribe Amts tilsynsrapport af 7. august 2006 har der været kommunikationskurser, kurser i frigørelsesteknik, og personalet får kontinuerligt supervision.

Under inspektionen blev det oplyst at vold altid anmeldes internt af hensyn til arbejdsskadeforsikring. Det er op til den enkelte medarbejder at anmelde forholdet til politiet. Det fremgår af Ribe Amts tilsynsrapport af 7. august 2006 at der er vedtaget en voldspolitik i MED, og at der er lavet en beredskabsplan.

*Jeg beder om at modtage en kopi af voldspolitikken og beredskabsplanen.*

*Det er efter min opfattelse mest hensynsfuldt over for den forurettede at ledelsen (afdelingsledelsen) under normale omstændigheder indgiver politianmeldelse, dog med mulighed for at undlade dette af hensyn til den forurettede. Når jeg har modtaget en kopi af voldspolitikken, vender jeg tilbage til dette spørgsmål.*

For så vidt angår Birkevangens afdeling for psykisk syge misbrugere i Vejen fremgår det af Ribe Amts tilsynsrapport af 7. august 2006 at der i 2005 var 3

politianmeldelser af fysisk vold og mange verbale trusler mod personale og medbeboere. Det fremgår endvidere at afdelingslederen har erkendt at der er stor forskel på hvornår medarbejderne anmelder vold og at der vil blive planlagt en temadag hvor der sættes fokus på husets voldspolitik og søges at få en fælles holdning til diverse temaer heri.

*Jeg anmoder om at modtage oplysning om hvad der er sket i den anledning.*

Det er meget forskelligt hvordan medarbejdernes anmeldelser af vold modtages af politiet. Medarbejderne har oplevet at politiet har den opfattelse at arbejder man på Birkevungen, må man også kunne klare voldelige episoder fra beboerne.

*Som jeg nævnte under inspektionen, kan det være vigtigt at anmelde vold til politiet bl.a. af hensyn til eventuel ansøgning om voldsoffererstatning.*

#### **4.9. Beboernes seksuelle adfærd**

Personalet på Birkevungen lægger meget vægt på at livet på Birkevungen svarer til livet uden for Birkevungen. Beboerne har derfor også adgang til at etablere kæresteforhold på Birkevungen. Personalet holder dog nøje øje med at forholdene etableres på lige vilkår mellem kæresterne. Der kan opstå almindelige problemer med jalousi mv. når kæresterne går fra hinanden. Personalet forsøger at hjælpe beboerne til at forholde sig til dette.

En medarbejder er blevet uddannet i seksuel adfærd, og de øvrige medarbejdere har mulighed for at rådføre sig med denne medarbejder.

På forespørgsel blev det oplyst at de kvindelige beboere godt kan være i fred for mændene. Derimod er der en del kvindelige beboere der er meget glade for de mandlige beboere.

Det blev oplyst at nogle af beboerne betaler sig til seksuelle ydelser udefra. Det er personalet der formidler kontakten. Der kan være problemer med pårørende der ikke forstår hvad pengene bruges til – især når beboerne ikke ønsker at de pårørende skal vide noget om de seksuelle ydelser. Særligt de første gange en beboer får besøg, opholder personalet sig i nærheden af beboeren da personalet ikke på forhånd ved hvordan beboerne reagerer ved seksuelt samkvem.

*Til orientering kan jeg oplyse at det i rapport af 27. november 1998 vedrørende Folketingets Ombudsmands inspektion af institutionen Kofoedsminde den 17. februar 1998, er udtalt at personalet har pligt til at sikre at (svage) beboere ikke bliver udsat for seksuelle forhold som de ikke selv ønsker.*

*Jeg har ikke grundlag for at betvivle at ingen af Birkevangens beboere bliver presset til seksuelle forhold som de ikke selv ønsker. Jeg betvivler endvidere ikke at personalet er opmærksomt herpå, og at de er instrueret om hvorledes de skal agere i situationer hvor det måtte konstateres, eller i situationer hvor der er mistanke om at forholdet ikke bygger på en sådan frivillighed.*

*Herudover går jeg ud fra at nogle af beboerne stimulerer sig selv seksuelt, og at personalet sørger for at dette sker på en måde så det ikke er krænkende over for andre beboere eller ansatte.*

#### **4.10. Beboerråd (beboerindflydelse mv.)/kontaktråd**

Efter § 112 i den gamle servicelov skulle amtet sørge for at brugerne af for eksempel et botilbud fik mulighed for indflydelse på tilrettelæggelsen og udnyttelsen af tilbuddet. Det fremgik også at amtet skulle fastsætte retningslinjer for brugerindflydelsen. I retningslinjerne skulle amtet fastsætte hvilken form brugerindflydelsen skulle have, under hensyn til tilbuddets karakter og brugernes forudsætninger. Reglerne er videreført i § 16 i den nye servicelov idet kommunalbestyrelsen nu har overtaget amtets tidligere forpligtelser.

*Jeg anmoder om at modtage kommunens retningslinjer for brugerindflydelsen.*

Der er oprettet et beboerråd på Birkevangen. Der er en repræsentant fra hver afdeling, og der er møde i beboerrådet den første tirsdag i hver måned. Det blev oplyst under inspektionen at der afholdes husmøde på de enkelte afdelinger inden beboerrådet. Som jeg forstod det under inspektionen, deltager beboerrepræsentanterne og repræsentanter fra ledelsen under møderne i beboerrådet.

Dagsordenen for møderne i beboerrådet består af godkendelse af referat fra det forrige møde, drøftelse af hvad der sker på Birkevangen, og hvad der er planlagt at der skal ske samt drøftelse af Birkevangens økonomi. Beboerne har mulighed for at komme med gode ideer til f.eks. nye aktiviteter.

Det er ikke alle repræsentanterne for beboerne der bryder sig om at have ansvaret for at fremlægge afdelingens meninger på mødet, og der er derfor også mulighed for at komme med skriftlige indlæg.

Repræsentanterne i beboerrådet har også ansvaret for at lave opslag med forskellige oplysninger til de øvrige beboere.

*Jeg anmoder om en kopi af referatet fra det seneste beboerrådsmøde.*

Det blev under inspektionen ikke oplyst om der er et råd for beboernes pårørende eller anden generel inddragelse af beboernes pårørende. Det fremgår af Birkevangens driftsaftale med Ribe Amt for 2006 at Birkevangens pjece om institutionens politik om pårørende udleveres ved samtalerne ved indvisiteringen til Birkevangen. Endvidere taler personalet med beboernes pårørende om den situation de står i når beboerne indvisiteres. Endelig tilbyder personalet en samtale om det at være pårørende til pårørende der ikke tidligere har ønsket en samtale.

*Jeg anmoder om at modtage en kopi af Birkevangens politik om pårørende. Jeg anmoder endvidere om oplysning om hvorvidt der er et råd for beboernes pårørende eller anden generel inddragelse af beboernes pårørende.*

#### **4.11. Handleplaner**

Det fremgår af den gamle servicelovs § 111, stk. 2, at der for blandt andre den her omhandlede persongruppe skal gives tilbud om udarbejdelse af en handleplan. Bestemmelsens stk. 3, fastslår følgende om planens indhold og udarbejdelse:

**”§ 111.**

...

*Stk. 3. Handleplanen angiver formålet med indsatsen. Handleplanen angiver endvidere, hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet, den forventede varighed af indsatsen samt andre særlige forhold om boform, beskæftigelse, personlig hjælp, behandling, hjælpemidler m.v. Handleplanen bør udarbejdes ud fra modtagerens forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med denne.”*

Bestemmelserne fremgår nu af § 141, stk. 2 og 3, i den nye servicelov (efter 1. januar 2007). Baggrunden for, formålet med og det nærmere indhold af handleplaner for sindslidende og personer med alvorlige sociale problemer var tidligere beskrevet i vejledning nr. 45 af 10. marts 1998 om den sociale indsats for de mest udsatte voksne og sindslidende stof- og alkoholmisbrugere, hjemløse m.fl. Der henvises til vejledningens kapitel 4 og 20. Den gamle vejledning er nu afløst af vejledning nr. 93 af 5. december 2006 om formål og andre generelle bestemmelser i serviceloven (vejledning nr. 1 til serviceloven). Der henvises til vejledningens kapitel 18.

I forbindelse med min inspektion af botilbudet Pilekrogen skrev jeg bl.a. følgende:

”Pilekrogen opererer med to handleplanskoncepter. Den ene del består af et skema (skema C for socialpsykiatriske botilbud) der relaterer sig til den hjælp, støtte og omsorg som den enkelte beboer har behov for. Dette skema udfyldes en gang om året og er underlagt revision. Den anden del består af en skabelon (et skema) til udfyldelse af månedlige kontaktpersontilbud. Efter denne procedure der er godkendt af Københavns Amt, skal kontaktpersonen en gang om måneden udarbejde et aktivitets-/oplevelsestilbud til beboeren og efterfølgende evaluere aktiviteten/oplevelsen. Af det fremsendte handleplansmateriale (brev af 12. januar 2005 fra amtet til Pilekrogen) fremgår det at kontaktpersontilbuddene erstatter planerne efter servicelovens § 111. Skema C bibeholdes så retssikkerheden og de ydelser der er behov for, sikres.

Det blev oplyst at aktivitetsniveauet var steget markant på de 12 måneder det nye koncept havde været i brug, og at man derfor fortsætter med det. Der skal være en ny evaluering i december 2006.

(...)

Det fremsendte handleplansmateriale omfatter tillige vejledninger som omfatter dels vejledning til udfyldelse af skemaet om kontaktpersontilbud, dels vejledning til udfyldelse af skemaet om evaluering heraf. Endvidere omfatter materialet en vejledning til skema C.

Af vejledningen om kontaktpersontilbud fremgår det at formålet med planen er at bygge på og udvikle kontaktpersonrelationen og dermed skabe positive udviklingsmuligheder for den enkelte beboer. Kontaktpersonen skal komme med forslag til fælles gøremål hvorved beboeren styrkes til selv at foreslå aktiviteter – der også skal skrives ind i skemaet. Tilbudsplanen skal forstås bredt og kan fx handle om

- samtaler
- beboerferier
- kaffedrikning i lejlighed
- café-besøg
- familiebesøg
- aftaler med eksterne samarbejdspartnere
- kulturhus, undervisning, læge, sagsbehandler, psykiater mv.

I skabelonen skal angives hvad der er givet af tilbud, hvorfor tilbuddet er givet, hvem der gør hvad, hvornår tilbuddet skal foregå og eventuelle kommentarer fra beboeren.

Skema C bærer overskriften ”Funktionsniveau og ydelser (Servicelovens § 75, jf. § 81)”.



(...)

Efter § 111, stk. 2, i lov om social service skal der gives tilbud om en handleplan for personer der er omfattet af denne bestemmelse, herunder personer med svære sindslidelser. Ifølge vejledningens pkt. 4.2.2.1 og 20 skal der dog ikke gives tilbud om en handleplan til personer der enten er så velfungerende at det ikke er relevant med en sådan plan, eller så dårligt fungerende at opstilling af en egentlig handleplan vil være formålsløs. Det kan i stedet være relevant med en plan der alene beskriver formålet med de konkrete initiativer.

Psykiatridivisionen i Københavns Amt har udarbejdet et koncept for handleplaner og en vejledning hertil. Det fremgår heraf at Københavns Amt har besluttet at alle beboere i § 92 og § 93 tilbud "skal" have en skriftlig handleplan mindst en gang om året, også selv om beboeren ikke deltager. Der bruges et særskilt skema hertil – skema F. Handleplankonceptet består i øvrigt af det ovenfor nævnte skema C om funktionsniveau og aktivitetsydelse og af skema D og E som er henholdsvis en foreløbig og endelig afgørelse om personlig hjælp, omsorg og pleje.

Jeg har noteret mig at aktivitetsniveauet er steget efter indførelse af proceduren med kontaktpersontilbudsplaner, og at amtet har godkendt anvendelsen af disse planer i stedet for (egentlige) handleplaner. Spørgsmålet er imidlertid om det er i overensstemmelse med § 111, stk. 2, i lov om social service at foretage en sådan erstatning. Jeg har anmodet Socialministeriet om en udtalelse herom."

Socialministeriet har i brev af 15. januar 2007 bl.a. skrevet følgende:

"Servicelovens § 111, stk. 3, (fra 1. januar 2007 servicelovens § 141, stk. 3), indeholder visse overordnede krav til, hvordan indsatsen og formålet hermed skal beskrives i handleplanen.

Med den praksis som har været anlagt af Københavns Amt for handleplanarbejdet for beboerne i botilbuddet Pilekrogen, er der tale om en løbende revision af mål og indsats over for den enkelte, både i forhold til personlig og praktisk bistand og omsorg mv. og i forhold til planlægning af aktiviteter og oplevelser m.v. for den enkelte.

Socialministeriet finder, at den månedlige kontaktpersontilbudsplan og den årlige plan for personlig og praktisk bistand samlet må siges at leve op til reglerne i serviceloven om tilbud om handleplan."

Jeg har endnu ikke svaret på Socialministeriets brev.

Følgende fremgår bl.a. af pkt. 99 i den nye vejledning nr. 1 til serviceloven:

”Når det gælder beboere i botilbud efter serviceloven eller almenboligloven vil der ofte være udarbejdet en pædagogisk plan/handleplan, som gælder for indsatsen i forbindelse med selve botilbuddet. En sådan pædagogisk plan kan ikke erstatte en handleplan efter servicelovens § 141, men kan evt. indgå som et delelement i handleplanen.”

Under inspektionen modtog jeg to handleplaner udarbejdet af afdelingen på Birkevungen.

Den ene handleplan omfatter et stamkort med oplysninger om pårørende, kontaktperson, kommunal sagsbehandler, psykiatrisk lægekonsulent, praktiserende læge, tandlæge og psykolog. Derudover er der et skema med aftaler omkring henvendelse til beboeren i løbet af dagen, et skema med aftaler med beboeren (f.eks. om hjemmebesøg, bad, medicin og udarbejdelse af aktivitetsplaner), aftale omkring madlavning, natplan (om hvordan nattevagten skal forholde sig til beboeren) og nødplan (hvad personalet skal gøre hvis beboeren bliver dårlig). Derudover er der vedlagt en struktureret dagplan for beboeren og en aktivitetsplan for beboeren i to uger.

*Før jeg foretager mig yderligere i anledning af dette materiale, anmoder jeg Birkevungen om at oplyse hvorvidt der er tale om en egentlig handleplan efter serviceloven.*

Den anden handleplan omfatter også et stamkort. Derudover er der i et skema et kort resume fra tidligere, angivelse af hvad der arbejdes på her og nu samt hvad der arbejdes med på længere sigt. Endvidere er der i et skema angivet hvilke aftaler der laves med beboeren. Endelig er der vedlagt referat fra et statusmøde hvor beboeren, den kommunale sagsbehandler, kontaktpersonen og

afdelingslederen fra Birkevangen har deltaget, og hvor det bl.a. har været drøftet hvilke muligheder Birkevangen henholdsvis kommunen har for at støtte beboeren i eget hjem.

*Jeg formoder at dette materiale udgør en handleplan efter servicelovens § 111 (nu § 141). Jeg har ikke foretaget en nærmere undersøgelse af materialet.*

## **5. Magtanvendelse**

Kapitel 21 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten i den gamle servicelov giver en udtømmende opregning af hvilke tvangsmæssige foranstaltninger der lovligt kan iværksættes på det sociale område. Reglerne om magtanvendelse er med redaktionelle ændringer videreført i kapitel 24 i den nye servicelov. Den gamle servicelovs § 109, stk. 1, er videreført i § 124, stk. 1, i den nye servicelov og lyder således:

”§ 109. Formålet med bestemmelserne i dette afsnit er at begrænse magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten til det absolut nødvendige. Disse indgreb må aldrig erstatte omsorg, pleje og socialpædagogisk bistand.”

Bestemmelserne i §§ 109 a, 109 b og 109 c i den gamle servicelov indeholder regler om alarm- og pejlesystemer, fastholdelse og tilbageholdelse i boligen mv. Bestemmelserne er med redaktionelle ændringer videreført som §§ 125 - 127 i den nye servicelov og har følgende indhold:

”§ 109 a. Kommunen eller amtskommunen kan træffe afgørelse om at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer for en person i en afgrænset periode, når

- 1) der er risiko for, at personen ved at forlade bo- eller dagtilbuddet udsætter sig selv eller andre for at lide personskade, og
- 2) forholdene i det enkelte tilfælde gør det påkrævet for at afværge denne risiko.

*Stk. 2.* Kommunen eller amtskommunen kan træffe afgørelse om at anvende særlige døråbnere ved yderdøre for en eller flere personer i en afgrænset periode, når

- 1) der er nærliggende risiko for, at en eller flere personer ved at forlade bo- eller dagtilbuddet udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, og
- 2) forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet for at afværge denne risiko og
- 3) lovens øvrige muligheder forgæves har været anvendt.

*Stk. 3.* Hvis foranstaltninger efter stk. 2 iværksættes, skal der af hensyn til beboernes frie færden opsættes en døralarm, som sikrer, at beboere, der ikke selv kan betjene den særlige døråbner, får den nødvendige hjælp hertil. Beboere, der er omfattet af foranstaltningen efter stk. 2, vil således alene kunne tilbageholdes, hvis bestemmelsen i § 109 c samtidig hermed finder anvendelse.

**§ 109 b.** Kommunen eller amtskommunen kan træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person eller føre denne til et andet opholdsrum, når

- 1) der er nærliggende risiko for, at personen udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, og
- 2) forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet.

*Stk. 2.* Kommunen eller amtskommunen kan undtagelsesvis for en afgrænset periode træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person, hvis dette må anses for en absolut nødvendighed for at udøve omsorgspligten i personlige hygiejnesituationer. Det skal samtidig gennem den faglige handlingsplan, jf. § 109 l, stk. 2, søges sikret, at magtanvendelse i personlige hygiejnesituationer i fremtiden kan undgås.”

**§ 109 c.** Under samme betingelser som i § 109 a kan kommunen eller amtskommunen træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person for at forhindre denne i at forlade boligen eller for at føre denne tilbage til boligen.

*Stk. 2.* Kommunen eller amtskommunen træffer afgørelse om, for hvilken periode tilbageholdelse i boligen kan anvendes, og vurderer løbende, om en mindre indgribende foranstaltning kan anvendes.”

Kommunens eller amtets afgørelser efter bestemmelserne i §§ 109 a og 109 c skal efter § 109 f i den gamle servicelov forelægges det sociale nævn til godkendelse såfremt de træffes mod den pågældendes vilje. § 109 f i den gamle servicelov er med redaktionelle ændringer videreført i § 130 i den nye servicelov.

Det fremgår af Birkevangens opgørelse for 2006 af magtanvendelser at der i alt blev anvendt magt i 29 tilfælde. Magtanvendelserne fordeler sig med følgende antal tilfælde: 14 på gul afdeling, 1 på grøn afdeling, 1 på Øster Allé i Vejen,

10 på Remisen i Hviding og 3 på Trinbrættet i Hviding. Det blev oplyst under inspektionen at antallet af magtanvendelser i høj grad afhænger af de enkelte beboere. I 2005 anvendte Birkevangen således magt i 87 tilfælde. Faldet i antallet af magtanvendelser hænger sammen med at en enkelt beboer er flyttet fra Birkevangen.

På de 10 møder om året i MED tages spørgsmålet om magtanvendelse på Birkevangen op. Det blev oplyst under inspektionen at Birkevangens personale registrerer alle episoder hvor der har været hånd på.

### **5.1. Lukkede døre og frisk luft**

Der er ikke i serviceloven hjemmel til at holde alle døre aflåst på bosteder som Birkevangen – ud over hvad der er sædvanligt i almindelig beboelse, dvs. låsning af døre indefra om natten (evt. dagen) for at forhindre tyveri eller besøg af uvedkommende. Det afgørende er at beboerne kan forlade bostedet hvis de ønsker det.

Det blev under inspektionen oplyst at Birkevangen ikke er aflåst, og at beboerne frit kan forlade bostedet. På Birkevangen i Bramming har beboerne endda adgang til haven fra værelserne.

Som nævnt ovenfor er det meget længe siden at Birkevangen har oplevet problemer med beboere der forlader bostedet.

*Jeg lægger herefter til grund at alle beboere som ønsker det, som altovervejende hovedregel kommer ud i frisk luft hver dag.*

### **5.2. Modtagne registreringer**

Som anført indledningsvist anmodede jeg under inspektionen om udlån af Birkevangens skriftlige materiale vedrørende magtanvendelse efter den 1. januar

2004 (i henhold til afsnit V, kapitel 21, i den gamle servicelov og bekendtgørelse nr. 1109 af 12. december 2003 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne efter kapitel 21 i lov om social service). Den 1. januar 2007 blev denne bekendtgørelse afløst af bekendtgørelse nr. 789 af 6. juli 2006 (om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne samt om særlige sikkerhedsforanstaltninger for voksne og modtagepligt i boformer efter serviceloven).

Jeg modtog de seneste 10 indberetninger som vedrører i alt 6 beboere. Det fremgår ikke af de anvendte skemaer hvornår de registrerede magtanvendelser har fundet sted. I feltet til underskrifter er der dog angivet en dato for enten medarbejderens eller forstanderens underskrift. Den tidligst angivne dato på de enkelte skemaer strækker sig fra den 9. august 2006 til den 17. november 2006. Samtlige modtagne skemaer vedrører således forhold før den nye servicelov og magtanvendelsesbekendtgørelse.

I 7 tilfælde har beboeren været fastholdt, i 1 tilfælde er beboeren blevet ført og i 1 tilfælde har medarbejderen fjernet beboerens arm fra sig. I 1 tilfælde er det ikke nærmere angivet hvad medarbejderen har gjort. Det drejer sig om tilfældet der er underskrevet den 9. august 2006. På baggrund af oplysningerne om at beboeren forud for magtanvendelsen ville slå medarbejderen, formoder jeg dog at der også i dette tilfælde er tale om fastholdelse.

For personer over 18 år med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne gjaldt reglerne i den gamle servicelovs kapitel 21 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten som nævnt indtil den 1. januar 2007.

I medfør af § 109 m, i den gamle servicelov har socialministeren udstedt bekendtgørelse nr. 1109 af 12. december 2003 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne efter kapitel 21 i serviceloven. Det overordnede formål med bestemmelserne er at begrænse magtanvendelsen mest muligt (jf. Socialministeriets vejledning nr. 5 af 5. januar 2004 om magt-

anvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne, herunder pædagogiske principper). Socialministeriets vejledning nr. 5 af 5. januar 2004 vil blive afløst af den kommende vejledning nr. 8 til serviceloven, jf. indledningen i vejledning nr. 93 af 5. december 2006 om formål og andre generelle bestemmelser i serviceloven (vejledning nr. 1 til serviceloven).

Magtanvendelse i form af fastholdelse og føren er – ud over formålsbestemmelsen i den gamle servicelovs § 109 – omfattet af bestemmelsen i § 109 b i den gamle servicelov. Bestemmelsen – der også er citeret ovenfor – lyder sådan:

”§ 109 b. Kommunen eller amtskommunen kan træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person eller føre denne til et andet opholdsrum, når

- 1) der er nærliggende risiko for, at personen udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, og
- 2) forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet.

*Stk. 2. ...”*

Ifølge vejledningen fra 2004 om magtanvendelse giver (den gamle) servicelovs § 109 b, stk. 1, adgang til akut at anvende magt i form af at fastholde en person eller føre denne person til et andet lokale når dette er nødvendigt for at undgå at den pågældende skader sig selv, eller når der i konfliktsituationer er risiko for at den pågældende skader andre. Et lovligt indgreb i form af fastholdelse omfatter ifølge vejledningen (pkt. 42) aldrig vold såsom føregreb, slag og spark. Bestemmelsen giver heller ikke hjemmel til at føre en person til et lokale med aflåst dør da dette vil være ensbetydende med administrativ frihedsberøvelse.

En afgørelse om fastholdelse eller føren træffes i den akutte situation af personalet efter en konkret vurdering af hvornår der er behov for indgreb af denne karakter, og i hvilken form.

Risikoen for at den pågældende beboer skader sig selv, andre beboere, personale eller andre personer skal være nærliggende og skal indebære at den pågældende udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade. Der skal i den konkrete situation være en reel og begrundet risiko for at den pågældende beboer vil foretage handlinger der er egnede til at personen skader sig selv eller andre – en formodning herfor er ikke tilstrækkelig.

Magtanvendelse i form af fastholdelse kan ikke lovligt finde sted i de tilfælde hvor risikoen for personskade kan afværges på andre og mindre indgribende måder – indgrebet skal være absolut påkrævet.

*Jeg har ikke mulighed for at vurdere om magtanvendelsen i de 9 tilfælde hvor beboeren er blevet fastholdt eller ført, var berettiget – jeg har dog ikke grund til at antage at dette ikke var tilfældet.*

*For så vidt angår tilfældet hvor medarbejderen fjernede beboerens arm (i 30 sekunder), beder jeg Birkevungen om nærmere oplysning om hvordan magtanvendelsen blev udført – herunder om Birkevungen har betragtet anvendelsen af magt som fastholdelse efter den gamle servicelov § 109 b eller nødværge efter straffelovens § 13. Skemaet er underskrevet den 28. november 2006 af forstanderen og den 25. september 2006 af Birkevungens medarbejder.*

Enhver form for magtanvendelse skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen eller amtsrådet i henhold til § 109 l, stk. 1, i den gamle servicelov. Denne bestemmelse lyder således:

**”§ 109 l.** Optagelse i særlige botilbud efter § 109 e og enhver form for magtanvendelse, herunder magtanvendelse i forbindelse med foranstaltninger efter §§ 109 a-d, skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen eller amtsrådet.”

Bestemmelsen er med redaktionelle ændringer videreført i § 136 i den nye servicelov. Bestemmelsen indebærer at hver gang der iværksættes indgreb i den



personlige frihed, skal indgrebet registreres og indberettes til kommunen eller amtskommunen.

Ifølge den gamle magtanvendelsesbekendtgørelse § 10 skal registrering efter servicelovens § 109 l ske på de af Socialministeriet udarbejdede skemaer som kan rekvireres hos ministeriet. En tilsvarende bestemmelse findes i § 10 i den nye magtanvendelsesbekendtgørelse.

Af Socialministeriets vejledning nr. 5 af 5. januar 2004 om magtanvendelse mv. fremgår følgende vedrørende indberetning:

”112. På baggrund af indberetningerne vurderer kommunen eller amtskommunen, om der er behov for påtale eller anden form for opfølgning, og der udarbejdes en årlig beretning over magtanvendelsen, som forelægges for kommunalbestyrelsen eller amtsrådet, jf. bekendtgørelsens § 15.

Det er således væsentligt, at der løbende er politisk bevågenhed om disse forhold, og at problemer og metoder kan indgå i en dialog mellem henholdsvis kommunen/amtskommunen og brugerorganisationer og pårørende.

Det anbefales, at kommunen eller amtskommunen en gang om året gennemgår de indberettede registreringer i samarbejde med de lokale brugerorganisationer.

...”

Ifølge vejledningen skal amtet således vurdere indberetningerne for at se om der er behov for påtale eller anden form for opfølgning.

Jeg kan oplyse at jeg i tilknytning til sagen vedrørende min inspektion af bostedet Munkehatten i Fyns Amt behandlede et spørgsmål om udformningen af Socialministeriets skemaer til indberetning efter servicelovens § 109 l. Det havde bl.a. baggrund i at både Munkehatten og Fyns Amt under inspektionen gav udtryk for at skemaerne var mangelfulde og burde revideres.

Ved brev af 17. februar 2005 sendte Socialministeriet mig kopi af de fire reviderede skemaer til brug for indberetning af magtanvendelse i henhold til den gamle servicelovs kapitel 21. Det fremgår at indberetningsskemaerne er revideret af Styrelsen for Social Service, og at skemaerne har været sendt i høring i Kommunernes Landsforening hvis bemærkninger er indarbejdet i skemaerne. Som følge af kommunalreformen er skemaerne revideret på ny.

De skemaer jeg har modtaget fra Birkevungen er de gamle skemaer fra før revisionen i 2005. På de anvendte skemaer er der en rubrik til angivelse af personlige data, underskrifter (ansvarligt personale og myndighed), indgrebets art og karakter, bemærkninger fra myndigheden og fra pågældendes og eventuelle pårørende. Skemaerne er således langt mindre beskrivende end de registrerings- og indberetningsskemaer der (nu) kan rekvireres via Socialministeriets hjemmeside hvor der er plads til at angive borgerens personlige oplysninger, type af magtanvendelse, på hvilket bosted og hvor på bostedet magtanvendelsen fandt sted, navnet på medarbejderen, tidspunkt, formål, situation der førte til magtanvendelsen, handlingsforløb under magtanvendelsen, borgerens reaktion, dato og underskrift, forklaringer fra eventuelle personer der overværede episoden (og underskrift), borgerens forklaring (og underskrift), lederens kommentarer (og underskrift), navn, dato og underskrift fra den behandlende myndighed og oplysninger om tidligere afgørelser om foranstaltninger efter den gamle servicelovs § 109 a, §§ 109 c-d over for den pågældende borger.

*Det er beklageligt at Birkevungen har anvendt de gamle og langt mindre informative skemaer. Jeg henstiller til Birkevungens ledelse at foranledige at der hele tiden anvendes de nyeste skemaer. Jeg beder om oplysning om hvad der sker i anledning af min henstilling.*

I 7 tilfælde er årsagen til magtanvendelsen angivet som enten slag på, overfald af eller fastholdelse af medarbejdere. I 3 tilfælde er årsagen slag mod eller ødelæggelse af ting.

I 6 tilfælde er indsatsen før indgrebet beskrevet, eller det er angivet hvorfor det ikke var muligt at foretage noget inden indgrebet. I 1 tilfælde er der anført ”intet”, og i 3 tilfælde er der ikke anført noget.

*Jeg formoder at det skyldes at det ikke har været muligt at forsøge sig med pædagogiske midler forinden i disse 4 tilfælde.*

Indgrebene har haft en varighed på mellem 20 sekunder og 15-20 minutter.

Det fremgår af § 12, stk. 1, i den gamle magtanvendelsesbekendtgørelse at registrering af foranstaltninger efter den gamle servicelovs §§ 109 a-d skal foretages straks eller senest dagen efter at foranstaltningen er sat i værk.

Som nævnt ovenfor, indeholder ingen af skemaerne oplysninger om tidspunktet for anvendelsen af magt.

*Jeg har på den baggrund ikke grundlag for at vurdere om registreringerne er foretaget rettidigt.*

Efter den gamle magtanvendelsesbekendtgørelses § 12, stk. 2 (videreført redaktionelle ændringer i § 12, stk. 2, i den nye bekendtgørelse), skal registrerede foranstaltninger efter bestemmelsens stk. 1, indberettes månedligt til kommunen.

I henhold til den gamle magtanvendelsesbekendtgørelse § 14, stk. 1, skal registrering foretaget efter § 10-13 foretages af den person der har iværksat indgrebet eller foranstaltningen, eller af den person der har instruktionsbeføjelsen over for den ansatte som har iværksat indgrebet eller foranstaltningen.

Det er ikke i alle tilfælde helt klart hvornår registreringen er foretaget og af hvem. Rubrikken ”2. Underskrift” indeholder et stort felt der har følgende indhold sat op, og som er sat op på følgende måde i rubrikken:

”Dato, underskrift  
Myndighed  
Ansvarligt personale”

I 6 tilfælde er der angivet en dato og en underskrift ud for ”Dato, underskrift”. Jeg formoder at disse underskrifter er fra medarbejderen der har anvendt magt, og at datoen angiver tidspunktet for registreringen. I disse 6 tilfælde er der endvidere angivet en dato og forstanderens underskrift ud for ”Myndighed”. I 2 af disse 6 tilfælde er der herudover en tredje (udateret) underskrift ud for ”Ansvarligt personale”.

I 1 af de øvrige 4 tilfælde er der udelukkende angivet en dato i rubrikken (ud for ”Dato, underskrift”), men der er både forstanderens underskrift ud for ”Myndighed” og (så vidt jeg kan se) flere underskrifter omkring ”Ansvarligt personale”. I 1 af de øvrige 4 tilfælde er der også alene angivet en dato, men der er både forstanderens underskrift ud for ”Myndighed” og ”Ansvarligt personale”. I 1 af de øvrige 4 tilfælde er der angivet en underskrift og en dato ud for rubrikkens titel (”2. Underskrift”) og en dato og forstanderens underskrift ud for ”Myndighed”. I det sidste af de øvrige 4 tilfælde er der angivet en dato både ud for ”Dato, underskrift” og ”Myndighed”. Der er 2 underskrifter ud for ”Ansvarligt personale” og forstanderens underskrift ud for ”Myndighed”. I alle tilfælde er der en underskrift ud for myndighed. I 8 af disse tilfælde er der ligeledes angivet en dato ud for ”Myndighed”.

Rubrikken til angivelse af myndighedens bemærkninger er i ingen tilfælde udfyldt.

*Jeg formoder at der i alle tilfælde er angivet et navn på den medarbejder der anvendte magt, eller på den person der har instruktionsbeføjelsen over for*

*medarbejderen da der i alle tilfælde er en eller flere underskrifter end forstanderens underskrift.*

*Det er på baggrund af de registrerede oplysninger i skemaerne ikke muligt at se om skemaerne har været indberettet til Ribe Amt.*

*Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt dette har været tilfældet.*

*Jeg har på denne baggrund ikke grundlag for at vurdere om der er sket en rettidig indberetning til amtet.*

Jeg har ikke modtaget oplysning om amtets tilbagemelding til Birkevangen om indberetningerne.

*Jeg anmoder Birkevangen om at sende mig en kopi af amtets eventuelle tilbagemeldinger.*

## **6. Personaleforhold**

Jeg bliver ofte under inspektioner af bosteder mødt med bekymring for personalenormeringerne fra beboeres, beboerrepræsentanters og/eller pårørendes side. Der udtrykkes forståelse for at de ansatte gør hvad de kan, og at de ansatte ikke kan være mere end ét sted ad gangen. Spørgsmålet om normeringerne influerer i høj grad på hverdagen – særligt hvis der er tale om nedskæringer. Problemer opleves især når der er sygdom blandt personalet, hvor der også skal bruges tid på at skaffe en vikar.

### **6.1. Normeringer og sammensætning mv.**

Som tidligere nævnt har Birkevangen (ifølge Ribe Amts personaleoversigt og lønbudget for Birkevangen i 2006) ca. 115 faste medarbejdere og herudover et

budget på ca. 1,5 mio. kr. til afløsning under ferie mv. og overarbejde. Ifølge Ribe Amts tilsynsrapport af 7. august 2006 er antallet af stillinger variabelt i forhold til pladsantal. Det faste personale er fordelt med en forstander, en stedfortræder, to overassistenter, to husassistenter, to specialarbejdere, en akademisk medarbejder, syv afdelingsledere, en fysioterapeut, en ergoterapeut og et antal socialpædagoger, social- og sundhedsassistenter, elever og studerende.

Det blev under inspektionen oplyst at nogle af afdelingslederne leder to afdelinger. Denne ordning er indført da der er for lidt arbejde i at lede nogle af afdelingerne til at udfylde en hel lederstilling, og for at afdelingslederne alligevel udelukkende skal være beskæftigede som ledere. Det fremgår af Ribe Amts tilsynsrapport af 7. august 2006 om tilsyn af Birkevangens afdeling for psykisk syge misbrugere i Vejen at afdelingslederen der er delt mellem Rosa afdeling og afdelingen i Vejen, er flyttet fysisk til Vejen.

*Jeg anmoder om oplysning om hvorledes afdelingslederen varetager sine forpligtelser i Rosa afdeling. Endvidere anmoder jeg om oplysning om hvorvidt de øvrige delte afdelingsledere opholder sig på begge afdelinger.*

Den sundhedsfaglige bistand ydes ved konsulentbistand. Birkevangen har en psykiater som psykiatrisk konsulent. Forstanderen og en af afdelingslederne er sygeplejersker.

Ifølge Ribe Amts tilsynsrapport af 7. august 2006 havde Birkevangen i Bramming i et år ikke oplevet personaleudskiftning. Det blev under inspektionen oplyst at Birkevangen ikke har problemer med at rekruttere fastansat personale. Det er et populært sted at arbejde, og potentielle medarbejdere står næsten i kø for at blive ansat. I rapporten af 7. august 2006 om Ribe Amts tilsyn af Birkevangens afdeling i Vejen for psykisk syge misbrugere fremgår det at der er tale om en forholdsvis stor udskiftning i personalegruppen på grund af de særlige forhold der er omkring beboerne. Følgende fremgår endvidere:

”Beboerne har en hård tone, og der er ofte tale om belastende opgaver i samarbejdet med psykisk syge misbrugere. Brugernes adfærd og sprogbrug kan være meget angstprovokerende, og personalet kan opleve sig som truede af beboere eller folk udefra, der op søger huset.

Der er supervision og medarbejderudviklingssamtaler. Lederen anfører at det skal være mennesker, der er meget klare på egne grænser, der skal ansættes i huset, ellers kan de ikke holde ud at være der. Der er ekstern supervision.”

*Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt det fortsat er et problem med personalet i Vejen.*

Det fremgår af side 8 i rapporten om den interne undersøgelse af Birkevangens værdier og beboernes holdninger til disse at

”Personalet har ikke rigtig tid om aftenen”.

Citatet er en beboerudtalelse og fremgår af afsnittet om beboernes utryghed.

*Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt det er et generelt problem med fortravlet personale om aftenen på Birkevangen.*

Det blev under inspektionen ikke oplyst om Birkevangen har en personalepolitik og/eller en personalehåndbog.

*Jeg anmoder om at få oplysning om hvorvidt Birkevangen har en personalepolitik og/eller en personalehåndbog.*

Beboerne har hver en kontaktperson. Tidligere kunne der være tale om flere kontaktpersoner pr. beboer. Birkevangen har valgt ordningen med kun en kontaktperson pr. beboer da der tidligere var en tendens til at kontaktpersonerne talte med hinanden om beboerne i stedet for at inddrage beboeren. Hvis en be-

boer er særligt krævende, arbejder personalet dog i hold med den pågældende beboer.

Ved sygdom og ferie fungerer afdelingslederen som ”databank” så andre medarbejdere midlertidigt kan fungere som kontaktperson. Ved planlagte ferier sker der endvidere en overdragelse af beboerens oplysninger til en anden medarbejder som fungerer som midlertidig kontaktperson under ferien.

Birkevangen er ved at forsøge at overgå til en ordning hvorefter beboerne selv kan vælge deres kontaktperson. Allerede nu kan både beboeren og kontaktpersonen ønske en anden kontaktperson eller beboer hvis de ikke kan arbejde sammen.

*Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt ordningen med at beboerne vælger kontaktpersoner kan fungere i praksis.*

Kontaktpersonen laver alle aftalerne med beboerne.

## **6.2. Vikarer og sygdom**

Birkevangen havde som nævnt et budget på 1,5 mio. kr. til afløsning og overarbejde.

Det fremgår af Birkevangens oversigt over fravær i procent og timer at Birkevangen i 2004 havde et sygefravær på 5,25 % og et sygefravær i 2005 på 5,07 %.

I arbejdspladsvurderingerne for de enkelte afdelinger fremgår det at sygefraværet enten er lavt og derfor ikke udgør et problem, eller at der ikke er forhold i arbejdsmiljøet som bidrager til sygefravær. I en af arbejdspladsvurderingerne



(afdelingen i Vejlen) fremgår det at det skal overvejes at indføre en lokal sygepolitik.

*Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt der er lavet en sygepolitik for hele Birkevangen og/eller hvorvidt der er lavet en for de enkelte afdelinger.*

Det blev oplyst under inspektionen at der er problemer med at skaffe vikarer under sygdom og ferie. Det skyldes at vikarerne kun kan være ansat for et vist antal timer om ugen af hensyn til overenskomstreglerne, og at vikarerne søger fastansættelse så snart det er muligt. Birkevangen bruger i øvrigt vikarordningen som en mulighed for at både Birkevangen og potentielle fastansatte medarbejdere kan se hinanden an.

*Jeg anmoder om oplysning om hvem der står for rekrutteringen og indkaldelsen af vikarerne – herunder om det er den enkelte afdeling der står for disse opgaver.*

## **7. Amtets tilsynsordning**

### **7.1. Generelt**

Før kommunalreformen fremgik det af § 39 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (senest lovbekendtgørelse nr. 858 af 8. august 2006) at amtsrådet havde pligt til at føre tilsyn med hvordan de amtskommunale opgaver løses. Tilsynet omfattede både indholdet af tilbuddene og den måde opgaverne udføres på.

Det tidligere kapitel 5 – og herunder § 39 – om kommunerne og amtskommunerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område blev som led i kommunalreformen ophævet ved lov nr. 574 af 24. juni 2005 (som ændret ved lov nr. 1545 af 20. december 2006).

I kapitel 2 i den nye servicelov er kommunernes og regionernes opgaver reguleret. Kommunalbestyrelserne skal efter kommunalreformen sørge for at der er de nødvendige tilbud efter serviceloven, jf. § 4, stk. 1, i den nye servicelov. Kommunen kan opfylde sit forsyningsansvar ved brug af egne tilbud og ved samarbejde med andre kommuner, regioner eller private tilbud, jf. § 4, stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan etablere bl.a. botilbud efter §§ 107, stk. 2, og 108 i den nye servicelov, jf. § 5, stk. 5, i den nye servicelov.

Regionsrådet skal efter aftale med kommunalbestyrelserne oprette bl.a. socialpsykiatriske botilbud, jf. § 5, stk. 1, nr. 1, i den nye servicelov. Regionernes forsyningspligt af bl.a. socialpsykiatriske botilbud fastlægges på baggrund af årlige redegørelser hvor kommunerne skal beskrive behovene for og kommunernes forventede brug af pladser i regionalt drevne tilbud. Redegørelserne fra kommunerne danner grundlag for den årlige rammeaftale mellem regionen og regionens kommuner. Dette fremgår af punkt 107 i vejledning nr. 95 af 5. december 2006 om botilbud mv. til voksne (vejledning nr. 4 til serviceloven).

Kommunalbestyrelserne har pligt til at føre tilsyn med hvordan de kommunale opgaver løses. Tilsynet omfatter både indholdet af tilbuddene og den måde opgaverne udføres på. Dette fremgår af § 16 i retssikkerhedsloven.

Regionsrådet skal føre tilsyn med bl.a. botilbud efter § 108 i den nye servicelov som regionsrådet har etableret. Dette gælder dog ikke hvor en kommunalbestyrelse har indgået en generel aftale om anvendelse af tilbuddet, herunder om tilsyn. Der henvises i det hele til § 5, stk. 7, i den nye servicelov. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen at den visiterende kommune stadig har den personrelaterede tilsynsforpligtelse med bl.a. beboere i socialpsykiatriske botilbud som udbydes af regionen selvom regionsrådet har den generelle tilsynsforpligtelse med tilbuddet.

Socialministeriets tidligere vejledning nr. 21 af 24. februar 2004 om lov om retssikkerhed og administration på det sociale område indeholdt nærmere ret-

ningslinjer for hvordan tilsynsforpligtelsen skal gennemføres (punkt 332-344). Det fremgik af punkt 333 at opregningen af de forskellige facetter ved tilsynsvirksomheden ikke er udtømmende.

Ifølge punkt 334 i vejledningen var kernen i tilsynsforpligtelsen at myndighederne har pligt til at holde sig informeret om indhold og fremgangsmåde i tilbuddene samt til at forholde sig til denne information i forhold til opgaver, formål og gældende lov.

Punkt 335 i vejledningen er sålydende:

”Aktivt tilsyn

**335.** Det er en del af pligten til at føre tilsyn, at kommunalbestyrelsen og amtsrådet skal reagere, hvis medlemmerne får informationer om, at der er eller kan være grundlag for kritik af hjælpen.

...

Løsningen af tilsynsopgaven forudsætter, at kommunalbestyrelsen og amtsrådet – typisk gennem deres forvaltninger – er opsøgende over for eventuelle problemer. Det kan ske ved, at der fastsættes procedurer og rutiner for kommunens og amtskommunens tilsynsvirksomhed, fx beslutninger om, hvilke områder der løbende skal vurderes, hvilke der skal vurderes periodisk og principper for tilbagemeldinger til kommunalbestyrelse eller amtsråd.”

Amtsrådet skulle således aktivt påse at borgerne og brugerne fik den hjælp de havde krav på, og at hjælpen havde den kvalitet i udførelsen som myndigheden havde besluttet at den skulle have.

Det var op til det enkelte amt at beslutte hvorledes tilsynsforpligtelsen konkret skulle udføres og planlægges.

Socialministeriets vejledning nr. 73 af 3. oktober 2006 om lov om retssikkerhed og administration på det sociale område trådte i kraft den 1. januar 2007 og afløser bl.a. vejledning nr. 21 af 24. februar 2004 om lov om retssikkerhed og

administration på det sociale område. Vejledningen indeholder ligesom den gamle vejledning nærmere retningslinjer for hvordan tilsynsforpligtelsen skal gennemføres (punkt 360-372). Det fremgår af punkt 361 at vejledningens opregning af forskellige facetter ved tilsynsvirksomheden ikke er udtømmende.

Ifølge punkt 362 er kernen i tilsynsforpligtelsen ligesom i den tidligere vejledning at myndighederne har pligt til at holde sig informeret om indhold og fremgangsmåde i tilbuddene, samt til at forholde sig til denne information i forhold til opgaver, formål og gældende lov.

Afsnittene i punkt 335 om aktivt tilsyn i den gamle vejledning som er citerede ovenfor, fremgår tilsvarende af punkt 363 om aktivt tilsyn i den nye vejledning. Det er dog alene kommunalbestyrelsen der er nævnt i punkt 363 i den nye vejledning.

Socialministeren udstedte med hjemmel i den gamle servicelovs § 110 a bekendtgørelse nr. 249 af 2. april 2003 om kvalitetsstandard for botilbud efter § 92 i den gamle servicelov. Bekendtgørelsen trådte i kraft den 12. april 2003, og amtsrådene skulle senest den 1. oktober 2003 første gang fastsætte en kvalitetsstandard, jf. bekendtgørelsens § 5. Den af amtsrådet i henhold til bekendtgørelsens § 1, stk. 1, fastsatte kvalitetsstandard skulle efter bekendtgørelsens § 1, stk. 2, indeholde information til borgerne om indhold, omfang og udførelsen af de ydelser amtskommunen tilbød ved ophold i botilbud oprettet i henhold til den gamle servicelovs § 92, og dermed beskrive det serviceniveau som amtsrådet traf beslutning om.

Bekendtgørelsen suppleredes af vejledning nr. 31 af 30. april 2003 om udarbejdelse af kvalitetsstandard for botilbud efter § 92 i den gamle servicelov. Det fremgik af indledningen til denne vejledning at standarderne skulle medvirke til at gøre det gennemskueligt hvad borgerne kunne forvente ud fra de politiske beslutninger amtsrådet havde truffet, herunder sammenligning af ydelsesniveauer amtskommunerne imellem. Det fremgik endvidere af vejledningen at

fastsættelsen af den generelle kvalitetsstandard og udmøntningen heraf i de enkelte botilbud således kunne ses som et redskab amtsrådet kunne benytte som led i tilsynet. Et sådant redskab ville gøre det enklere for amtsrådet at vurdere om de enkelte tilbud levede op til det serviceniveau som amtsrådet havde fastsat. Arbejdet med kvalitetsstandarderne kunne dog ikke medføre indskrænkning eller anden begrænsning i tilsynet efter retssikkerhedslovens § 39.

Socialministeren har i medfør af § 139 i den nye servicelov fastsat en bekendtgørelse nr. 620 af 15. juni 2006 om kvalitetsstandard for botilbud efter § 108 i serviceloven. Bekendtgørelsen trådte i kraft den 1. januar 2007 og ophævede den gamle bekendtgørelse om kvalitetsstandarder for botilbud efter § 92 i (den gamle) servicelov. Kommunalbestyrelsen skal efter § 1, stk. 1, i den nye bekendtgørelse fastsætte en kvalitetsstandard for bl.a. de socialpsykiatriske botilbud efter § 108 i serviceloven som kommunalbestyrelsen visiterer til. Kvalitetsstandarderne skal indeholde information til borgerne om indhold, omfang og udførelse af de ydelser kommunalbestyrelsen tilbyder ved bl.a. ophold i socialpsykiatrisk botilbud efter § 108 i serviceloven.

Bekendtgørelsen suppleres af vejledning nr. 98 af 5. december 2006 om kvalitet, tilsyn, tilskud til frivillige sociale organisationer mv. (vejledning nr. 7 til serviceloven). Det fremgår af afsnit 1, kapitel 1, punkt 1, i den nye vejledning at kvalitetsstandarderne skal medvirke til at gøre det gennemskueligt hvad borgerne kan forvente ud fra de politiske beslutninger kommunalbestyrelsen har truffet – herunder at sammenligne ydelsesniveauer og typer af tilbud på tværs af kommunegrænser. Kvalitetsstandarderne indeholder også mulighed for at skabe sammenhæng i tilbuddet i forhold til den enkelte bruger, herunder eventuelle børn og pårørende, og i forhold til andre samarbejdspartneres indsats på området. Det fremgår af punkt 5 i samme kapitel at fastsættelsen af den generelle kvalitetsstandard og udmøntningen heraf i praksis kan ses som et redskab kommunalbestyrelsen kan benytte som led i tilsynet med det konkrete tilbud der er omfattet af kvalitetsstandarderne. Det gør det mere enkelt for kommunalbestyrelsen at vurdere om de enkelte tilbud lever op til det serviceniveau kom-

munalbestyrelsen har fastsat. Arbejdet med kvalitetsstandarden kan dog ikke medføre indskrænkning eller anden begrænsning i tilsynet efter retssikkerhedslovens § 16.

Det fremgår af Ribe Amts indstilling af 7. august 2006 til Psykiatriudvalget i Ribe Amt at der i Ribe Amt udarbejdes drifts- og udviklingsaftaler for hvert tilbud i amtet, og at der sker indrapportering til og opfølgning ved psykiatriledelsen hvert kvartal. Jeg modtog en kopi af Birkevangens drifts- og udviklingsaftale med Ribe Amt for 2006 før inspektionen. Det fremgår af denne at Ribe Amts Psykiatriudvalg den 22. august 2005 besluttede at prioritere implementering og evaluering af tiltag efter amtets omstillingsplan for at sikre en fortsat effektivisering af organisationen. Endvidere skulle forberedelse af omlægning af psykiatrien som følge af kommunalreformen og konsolidering af drifts- og udviklingsmål prioriteres. Under titlerne drifts- og udviklingsmål, servicemål, økonomi og aktivitet og ansvar og kompetence er der fastsat en lang række mål for Birkevangen.

*Efter min opfattelse er denne aftale for Birkevangen dækkende og beskrivende.*

På Birkevangens hjemmeside har jeg fundet Birkevangens statusopgørelse for drifts- og udviklingsaftalen 2006 mellem institutionsledelsen for socialpsykiatrisk behandlingscenter Birkevangen og Psykiatrien i Ribe.

*Efter min opfattelse giver statusopgørelsen et godt billede af hvilke tiltag Birkevangen har foretaget.*

Det fremgår endvidere af indstillingen af 7. august 2006 fra Psykiatrien til Psykiatriudvalget i Ribe Amt at der er udfærdiget kvalitetsstandarder for botilbud efter § 92 i (den gamle) servicelov, og at der er udarbejdet servicedeclarationer

som er godkendt af Psykiatriudvalget den 12. juni 2006. Jeg har ikke modtaget en kopi af dette materiale.

*Da Ribe Amt er nedlagt pr. 1. januar 2007, foretager jeg mig ikke yderligere i den anledning.*

*Jeg anmoder derimod om at modtage Esbjerg Kommunes kvalitetsstandard for socialpsykiatriske tilbud.*

## **7.2. Ribe Amts og Esbjerg Kommunes tilsyn**

Det fremgår af Ribe Amts rapport af 7. august 2006 om amtets tilsyn af Birkevungen at tilsynet er udført i overensstemmelse med de retningslinjer som er vedtaget af Psykiatriudvalget den 10. juni 2002. Jeg har ikke modtaget en kopi af disse retningslinjer, og der er i skrivende stund ikke længere adgang til Ribe Amts hjemmeside.

*Da Ribe Amt blev nedlagt den 1. januar 2007, foretager jeg mig ikke yderligere i den anledning.*

Det blev oplyst under inspektionen at det endnu ikke var fastlagt i Esbjerg Kommune hvordan tilsynet af Birkevungen skal foregå. Der vil dog være ansat to konsulenter inden for socialpsykiatrien i kommunen. Konsulenterne skal både fungere som rådgivende konsulenter for de socialpsykiatriske tilbud i kommunen og foretage tilsyn. Da der er to konsulenter, vil der muligvis kunne laves en opdeling så den ene konsulent skal rådgive Birkevungen og den anden føre tilsyn med Birkevungen.

*Jeg beder om at modtage Esbjerg Kommunes retningslinjer for tilsyn af Birkevungen når de foreligger.*

*Som jeg gjorde opmærksom på under inspektionen, er det ikke uproblematisk at den samme konsulent (de samme to konsulenter) som indgår i det daglige samarbejde, også fører tilsyn med bostedet efter retssikkerhedslovens § 16. Denne vurdering bygger på det forhold at et løbende samarbejde – som utvivlsomt er nødvendigt og meget nyttigt – næppe kan undgå at kompromittere tilsynsmyndighedens uafhængighed. Det er væsentligt for begge parter – både bostedet og kommunen – at der under et tilsynsbesøg er klare retningslinjer og klarhed over hvem der undersøger og hvem der undersøges. Jeg er naturligvis opmærksom på at der er tale om en kommune, og at de ansatte på dette område derfor kender hinanden i større omfang end dette er tilfældet i større forvaltninger.*

*Når den konsulent der står for den daglige kontakt også varetager tilsynet med det pågældende bosted, kommer konsulenten i et vist omfang til at undersøge sig selv. Konsulenten har løbende vejledt og bistået bostedet med forhold der indgår i tilsynet og kan derfor vanskeligt karakteriseres som uafhængig. Konsulenten kan vanskeligt undgå at blive medansvarlig for forholdene på bostedet – i hvert fald for så vidt angår de forhold som konsulenten er blevet bedt om råd om. Gennemførelse af tilsynsbesøg på et bosted som konsulenten kender godt og dagligt har kontakt med, forudsætter efter min opfattelse klarhed over hvilken "rolle" konsulenten har hvornår. Denne klarhed er vanskelig at opnå. Som det blev oplyst under inspektionen kunne man overveje at lade den konsulent der ikke har den daglige kontakt med det pågældende bosted gennemføre tilsynsbesøget, men dette gør efter min opfattelse ikke uafhængigheden meget større idet den ene kollega så kommer til at undersøge den anden.*

*Efter min opfattelse kunne Esbjerg Kommune overveje at lade en udenforstående person (evt. fra en anden afdeling i forvaltningen) forestå tilsynsbesøgene. Jeg er opmærksom på at dette forudsætter at den pågældende har et godt kendskab til området.*



*Jeg beder Esbjerg Kommune om at oplyse hvad mine bemærkninger giver anledning til med hensyn til at sikre en passende uafhængighed af bostedet for den eller de personer der udfører tilsynsbesøget.*

### **7.3. Ribe Amts tilsynsbesøg på Birkevangen i foråret 2006**

Blandt det materiale jeg modtog forud for inspektionen, er – som tidligere nævnt – en tilsynsrapport af 7. august 2006 om et tilsynsbesøg foretaget på Birkevangen i foråret 2006 og en tilsynsrapport af 7. august 2006 om et tilsynsbesøg foretaget på Øster Allé 59 i Vejen. Remisen og (så vidt jeg forstår rapporterne) enkeltmandsprojekterne i Hviding er ikke omfattet af rapporterne. Tilsynsrapporterne er udarbejdet på baggrund af tilsynsbesøgene, deltagelse i følgegruppemøder samt øvrige møder med brugere og personale.

Tilsynsrapporten for Birkevangen i Bramming indeholder en beskrivelse af de fysiske rammer, personalesituationen, psykisk arbejdsmiljø, brugere, det pædagogiske arbejde, magtanvendelse/klager, udviklingstiltag, problemstillinger, samarbejde med Birkevangen m.fl. og et generelt indtryk.

Om det generelle indtryk fremgår følgende:

”Birkevangen med de eksterne afdelinger løfter amtets opgave som bo- og træningscenter for psykisk syge (dog ikke for unge autister). Stedet har kunnet følge med i udviklingen og i forhold til efterspørgsel på døgnpladser. Man har været meget fleksible og alternativt tænkende, når dette var påkrævet, både i forhold til brugere, forvaltning og kommuner.

På baggrund af deltagelse i følgegruppemøder og tilsynsbesøg er det generelle indtryk, at Birkevangen med de differentierede tilbud, lever op til servicelovens intentioner i §§ 92 og 93, Psykiatriudvalgets mål, som anført i planen Mål for Psykiatrien i Ribe Amt 2004-2007 samt Drifts- og Udviklingsaftaler for 2006.”

Ved tilsynet af afdelingen i Vejen er der fokuseret på de samme områder som ved Birkevangen i Bramming. Om det generelle indtryk af afdelingen i Vejen fremgår følgende:

”I satellitten, Øster Allé i Vejen, løses opgaven med at give et døgntilbud til psykisk syge med aktivt misbrug og dom til behandling. Man forsøger at rumme, støtte og afgrænse denne brugergruppe, som kræver helt særlige personlige og faglige egenskaber.

Indsatsen skal afbalanceres imellem accept af, at der foregår et misbrug i huset og samtidig sørge for at synligheden af misbruget bliver minimal. Det fremgår, at lederens tilstedeværelse er vigtig i forhold til, at ”magtbalancen” imellem beboere og personale oprettholdes.”

Der er i tilsynsrapporterne under hvert punkt givet en (kortfattet) beskrivelse af de faktiske forhold. Der er ikke tilkendegivet om der er afgivet vejledninger/anbefalinger eller påbud.

*Da Ribe Amt blev nedlagt den 1. januar 2007, foretager jeg mig ikke yderligere i den anledning.*

### **Opfølgning**

*Som det fremgår af de enkelte punkter ovenfor, har jeg i flere tilfælde bedt Birkevangen og Esbjerg Kommune om nærmere oplysninger mv. vedrørende forskellige forhold. Jeg beder om at disse oplysninger mv. fra Birkevangen sendes gennem kommunen for at kommunen kan få lejlighed til at kommentere det som Birkevangen anfører.*

### **Underretning**

Denne rapport sendes til Birkevangen, Esbjerg Kommune, Folketingets Retsudvalg og Birkevangens beboere og deres pårørende.

Lennart Frandsen  
Inspektionschef